

Vlaams
Parlement

ingediend op **512** (2020-2021) – Nr. 1
23 oktober 2020 (2020-2021)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie ad hoc voor de Evaluatie
en Verdere Uitvoering van het Vlaamse Coronabeleid
uitgebracht door Lorin Parys, Katrien Schryvers,
Immanuel De Reuse en Ann De Martelaer

over de evaluatie en verdere uitvoering
van het Vlaamse coronabeleid
in het beleidsdomein
Welzijn, Volksgezondheid en Gezin:
algemeen welzijnswerk

Samenstelling van de Commissie ad hoc voor de Evaluatie en Verdere Uitvoering van het Vlaamse Coronabeleid:

Voorzitter: Björn Rzoska.

Vaste leden:

Koen Daniëls, Marius Meremans, Lorin Parys, Sarah Smeyers, Wilfried Vandaele;
Immanuel De Reuse, Chris Janssens, Stefaan Sintobin;
Katrien Schryvers, Peter Van Rompuy;
Freya Saeys, Willem-Frederik Schiltz;
Celia Groothedde, Björn Rzoska;
Hannes Anaf.

Plaatsvervangers:

Arnout Coel, Andries Gryffroy, Bert Maertens, Axel Ronse, Tine van der Vloet;
Yves Buysse, Johan Deckmyn, Sam Van Rooy;
Joke Schauvliege, Loes Vandromme;
Sihame El Kaouakibi, Maurits Vande Reyde;
Ann De Martelaer, Jeremie Vaneeckhout;
Hannelore Goeman.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

I.	Uiteenzetting door het Netwerk tegen Armoede	5
1.	Voorstelling	5
2.	Stemmen uit de Gentse verenigingen.....	6
3.	Kwestie van perspectief?	7
4.	Zeven ambities.....	8
II.	Vragen van de leden	10
1.	Vragen van Immanuel De Reuse.....	10
2.	Vragen van Maaïke De Rudder.....	11
3.	Vragen van Ann De Martelaer.....	11
4.	Vragen van Hannes Anaf	12
5.	Vragen van Jos D’Haese	13
6.	Vragen van Katja Verheyen	13
7.	Vragen van Katrien Schryvers	14
III.	Antwoord van het Netwerk tegen Armoede	15
IV.	Uiteenzetting door Theo Vaes, ArmenTeKort.....	19
1.	ArmenTeKort voor corona: de uitdaging	19
2.	ArmenTeKort met of zonder corona.....	20
3.	ArmenTeKort en corona.....	21
4.	Kanszoekende buddy’s en corona	22
5.	Kansbiedende buddy’s en corona	22
6.	Burgers na corona	22
7.	Buddywerking na corona	22
8.	ArmenTeKort draagt bij aan het maatschappelijke draagvlak	22
9.	Armoede en risico op armoede in corona	23
10.	Kansen.....	23
11.	Beleid na corona.....	23
12.	Parlement en reflectie	23
13.	Hoop.....	23
14.	Conclusie.....	23
V.	Vragen van de leden	24
1.	Vragen van Maaïke De Rudder.....	24
2.	Vragen van Sihame El Kaouakibi	24
3.	Vragen van Ann De Martelaer.....	24
4.	Vragen van Maxim Veys	25
5.	Vragen van Jos D’Haese	25
6.	Vragen van Katja Verheyen	25
7.	Vragen van Immanuel De Reuse.....	26

VI. Antwoord van Theo Vaes	26
VII. Uiteenzetting door Anita Cautaeers, directeur CAW Groep	27
1. Why-verhaal: waarom doen we wat we doen en vecht het CAW met je mee?	27
2. Acties en aanpassingen tijdens corona	28
2.1. Vooraf.....	28
2.2. Eigen aanbod: honderd procent blijven verder werken	28
2.3. Samenwerking	28
3. Hulp aan kwetsbare doelgroepen	29
3.1. Dak- en thuislozen	29
3.2. Ambulante en preventieve woonbegeleiding.....	29
3.3. Gedetineerden	30
3.4. Gezinnen met relatieproblemen en familiaal geweld	30
3.5. Jongeren en jongvolwassenen	31
4. Aanbevelingen voor de toekomst	31
VIII. Vragen van de leden	32
1. Vragen van Sihame El Kaouakibi	32
2. Vragen van Ann De Martelaer.....	32
3. Vragen van Maxim Veys	33
4. Vragen van Jos D’Haese	33
5. Vragen van Katja Verheyen	33
6. Vragen van Maaike De Rudder.....	34
IX. Antwoord van Anita Cautaeers	34
Gebruikte afkortingen	37
Bijlagen: zie dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

Op 5 oktober 2020 hield de Commissie ad hoc voor de Evaluatie en Verdere Uitvoering van het Vlaamse Coronabeleid een hoorzitting over de evaluatie en verdere uitvoering van het Vlaamse coronabeleid in het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin: algemeen welzijnswerk. De sprekers waren:

- Marianne Vereycken, Netwerk tegen Armoede;
- Ivo Baekelmans, Netwerk tegen Armoede;
- Andreas Accoe, Netwerk tegen Armoede;
- Steven Van Hemelryck, Netwerk tegen Armoede;
- Cindy Van Geldorp, Netwerk tegen Armoede;
- Jeroen De Witte, Netwerk tegen Armoede;
- Nicolas Van Praet, Netwerk tegen Armoede;
- Theo Vaes, ArmenTeKort;
- Anita Cautaeers, directeur, CAW Groep vzw.

De bijlagen zijn terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

Het Uitgebreid Bureau van 27 mei 2020 besliste een themadebat te houden, conform artikel 78 van het Reglement, met het oog op de evaluatie van het Vlaamse coronabeleid en het uitzetten van een post-coronatraject. Om dit themadebat voor te bereiden werd de Commissie ad hoc voor de Evaluatie en Verdere Uitvoering van het Vlaamse Coronabeleid opgericht. Deze commissie ad hoc zal een maatschappelijke beleidsnota opstellen die, naast de probleemstelling, een langetermijnvisie inhoudt en verduidelijkt wat men er in de lopende zittingsperiode aan wil doen, na hoorzittingen met experts en vertegenwoordigers van de diverse betrokken sectoren. Met het themadebat wordt beoogd om enerzijds een evaluatie op te maken van de voorbije coronacrisisperiode, met als bedoeling hieruit de nodige lessen te trekken voor de toekomst, en anderzijds een eerste aanzet te geven voor een post-coronatraject.

I. Uiteenzetting door het Netwerk tegen Armoede

1. Voorstelling

Nicolas Van Praet, waarnemend algemeen coördinator van het Netwerk tegen Armoede, dankt de commissie voor de uitnodiging en laat alle sprekers zichzelf voorstellen. *Cindy Van Geldorp* werkt 2,5 jaar als ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting bij het Netwerk tegen Armoede. *Andreas Accoe* is groepswerker bij Jong Gent in Actie en hij heeft Jeroen De Witte meegenomen, een van de jongeren. *Steven Van Hemelryck* komt voor De Zuidpoort, een vereniging uit Gent waar armen het woord nemen. Hij is aanwezig namens de vier Gentse werkingen. *Ivo Baekelmans* van De Zuidpoort is eveneens aanwezig, alsook *Marianne Vereycken*, vrijwilligster in De Zuidpoort.

Cindy Van Geldorp stelt de organisatie voor. Netwerk tegen Armoede is een netwerk- en rechtenorganisatie van 58 verenigingen, verspreid over Vlaanderen en Brussel, waar mensen in armoede het woord nemen. In de verenigingen komen vaak mensen terecht die al heel lang in een sociaal isolement zitten. Door naar de vereniging te komen, leren ze in dialoog te gaan met elkaar en andere mensen maar ook vormingen te geven en beleidsaanbevelingen te doen aan de overheid en andere instellingen. Het netwerk neemt ook de ervaringen van mensen in armoede mee om te proberen aan structurele armoedebestrijding te doen op het Vlaamse niveau. Centraal staan de ervaringen en de kennis van mensen in armoede zelf.

2. Stemmen uit de Gentse verenigingen

De Gentse vereniging probeert een kijk te geven hoe het was om als mens in armoede de crisis door te maken. *Steven Van Hemelryck* haalt aan dat er weleens gezegd wordt dat iedereen in dezelfde storm zit en dat iedereen het moeilijk heeft, maar niet iedereen zit in dezelfde boot. Sommige mensen maken de crisis door op een cruiseschip, anderen in een sloep en nog anderen zijn helemaal aan het verdrinken. Hij hoopt een kijk te geven op de situatie in een van de gammele bootjes.

Ivo Baekelmans omschrijft zich als een persoon met een psychische gevoeligheid. Daarvoor heeft hij ondersteuning van een mobiel team voor psychische thuiszorg en een psychiater. Hij heeft een uitzonderlijk grote angst om besmet te worden, wat maakt dat hij zijn woning zelden verliet en onder stress stond. Daardoor had hij weinig contacten. Bijkomend heeft hij ook schrik voor boetes omdat dat hem economisch onmiddellijk in problemen kan brengen en omdat daardoor zijn thuis-situatie in het onafhankelijk wonen onmiddellijk zou kunnen stoppen. De maatregelen vond hij erg ingewikkeld waardoor de schrik om buiten te komen nog toenam. Door de stigmatisering van zijn ziekte, zijn persoonlijke contacten zeer gelimiteerd. Hij heeft die zelf proberen uit te bouwen in vrijwilligerswerk, maar door de lockdown zijn ook die contacten totaal weggevallen en kwam hij in een zeer sterk sociaal isolement.

Een bubbel van vijf is voor hem veel. Hij heeft twee kinderen in Spanje. Zijn dochter werd besmet door corona, wat een bijkomende stresssituatie opleverde. Op dat ogenblik vielen het mobiele team en de thuiszorg weg, wat de situatie dramatisch maakte. Er was wel telefonisch contact maar dat is niet hetzelfde. Het bezoek van de psychiater kwam daardoor in het gedrang, de medicatie werd niet meer genomen zoals het moest en hij kwam terecht in een totaal sociaal isolement en een spiraal van verwardheid. Een psychose zou de volgende stap zijn geweest.

Andreas Accoe brengt de getuigenis van Jerome, een jongere van 20 jaar die momenteel in quarantaine zit door corona. Hij had een interimjob bij Aldi. Hij is ziek geworden, moest thuisblijven van de dokter en moest zich laten testen. Daardoor is hij zijn interimjob verloren alsook de kans om een vast contract te krijgen bij Aldi. Maar de vaste kosten bleven lopen en daardoor is hij schulden beginnen opbouwen. Doordat hij schulden had en hij door omstandigheden niet meer thuis terecht kon, is hij op straat beland. De eerste maand kon hij nog bij zijn broer terecht, maar die broer moest na een maand ook weg uit zijn appartement omdat het gerenoveerd werd. De broer kon bij een vriend terecht maar Jerome niet. Hij is voor drie weken op straat beland. In die periode kon hij geregeld terecht in nachtopvang, maar drie nachten was die volzet. Hij stond voor een gesloten deur bij de nachtopvang, had geen eten en stond op straat. Hij werd drie keer overvallen en is al zijn spullen kwijtgeraakt. Uiteindelijk is hij ongeveer een maand geleden in een vaste opvang terechtgekomen. Sinds 1 oktober 2020 heeft hij een appartement. Het komt erop neer dat hij door de coronacrisis zijn job heeft verloren, geen thuissituatie meer heeft en drie nachten op straat heeft moeten slapen.

Marianne Vereycken heeft een zoon van 17 jaar met autisme. Het was haar uiteindelijk gelukt om testen te laten doen, maar door corona werden die weer uitgesteld. Plots bleef hij ook thuis van school door corona. Zij moest hem proberen te motiveren om de lessen te volgen en de huistaken te maken, want thuis betekent voor hem vakantie of geen school. Dat was zeer moeilijk. Hij studeert voor bakker en daarvoor heb je speciale benodigdheden nodig. De winkels waren nagenoeg leeg en het was moeilijk om alles te vinden. Gelukkig kon ze terecht bij de bakker zelf voor de speciale ingrediënten. Zelf was Marianne Vereycken ondertussen begeleid aan het werken, maar dat werd ook weer uitgesteld. Gelukkig kreeg zij bijstand van een psycholoog, die haar bijzonder goed door de crisis heeft geholpen.

3. Kwestie van perspectief?

Uit deze drie getuigenissen blijkt volgens *Steven Van Hemelryck* dat mensen in armoede het gevoel hebben dat ze niet gehoord worden, dat ze geen stem hebben en dat er te weinig rekening is gehouden met hun situatie. Hij wil daar een paar voorbeelden van geven.

Van de overheidscommunicatie door de Nationale Veiligheidsraad maakte de Zuidpoort een overzichtelijk schema in eenvoudige taal en gevisualiseerd. Er is een verschil tussen de vergadercultuur van mensen die gewoon zijn om met presentaties te werken, met moeilijke woorden en lange teksten, en mensen die vooral bezig zijn met overleven, die mensentaal spreken, geen moeilijke woorden kennen of gebruiken, slecht of geen Nederlands spreken, niet kunnen lezen en dergelijke meer.

Een tweede voorbeeld is de hulp- en dienstverlening. De wereld is overgeschakeld naar online leven. Plots kon men online inkopen doen en kon men online hulp en informatie vinden. Voor mensen in armoede bleef daardoor heel veel gesloten. Online was voor hen geen optie, want dat zit vol met drempels: men moet een device hebben, men moet kennis hebben, een internetverbinding enzovoort. De digitale kloof is gigantisch. Sommige dienstverlening schakelde over op telefonische dienstverlening maar ook dat waren dikwijls betalende lijnen, soms aan het gewone lokale tarief, maar voor mensen zonder belkrediet waren die niet bereikbaar.

Wat gezondheid betreft, is iedereen gevraagd om in zijn kot te blijven, maar dat kot was niet voor iedereen hetzelfde, net als de buitenruimte. Slide 11 toont een foto van een speeltuig met een rood/wit lint eromheen. De spreker vindt dit nog altijd verschrikkelijk om te zien. Mensen met kinderen die niet beschikken over een tuin konden niet uitwijken naar het park voor de nodige ontspanning. Dat is waanzinnig. Mensen maken stress mee die ze nooit eerder hebben meegemaakt, maar sommigen hadden meer middelen om ermee om te gaan dan anderen.

Een groot deel van de wereld is overgeschakeld op online werken. Mensen die thuis konden werken, deden dat, hun inkomen leed daar niet onder. Mensen die aan de band werken, konden dat niet thuis doen. Deze mensen hebben vaak heel lang moeten wachten op hun vervangingsinkomen. Het gaat vaak over die categorie die niet de reserve heeft om een paar maanden te overbruggen.

Onderwijs heeft heel veel van ouders gevraagd. Mensen in armoede zijn bezig met overleven, hebben al heel veel zorgen en hebben niet veel bandbreedte over om ook juf of meester te spelen. Zij hadden ook dikwijls niet de kennis om hun kinderen te begeleiden. Daar bestaat ook een groot contrast. Mensen in armoede die aan de crisis begonnen, waren al op, die zaten al over hun grens.

Blijf in uw kot, werd er gevraagd, maar het kot was niet bij iedereen hetzelfde. Sommigen hebben een kot waar ze eens in kunnen wandelen, eens naar buiten kunnen gaan en gescheiden van elkaar de dag kunnen doorbrengen. Anderen hebben dat in een appartement met schimmel moeten doen, in een kamer, heel dicht op elkaar. Sommigen hadden geen kot om de crisis door te maken.

Sociale contacten moesten beperkt worden. Een lange tijd waren nauwe contacten beperkt tot het gezin, maar niet iedereen heeft dat. Armoede en eenzaamheid gaan hand in hand. Heel veel mensen in armoede leven alleen. Een van de sprekers heeft bijvoorbeeld al gezegd dat hij een bubbel van vijf wenst. Men is er zich niet van bewust hoeveel mensen er alleen leven. Zij hebben hun sociale contacten in het verenigingsleven, als deelnemer, vrijwilliger enzovoort. Het merendeel van die organisaties was echter gesloten en de contacten waren er niet meer. Het was ook

heel moeilijk om met mensen af te spreken om in een bubbel te komen. Dat is anders met familie dan wanneer men elkaar kent van het verenigingsleven. Steven Van Hemelryck besluit dat het perspectief ontbreekt in heel de discussie.

4. Zeven ambities

Nicolas Van Praet benadrukt dat iedereen de coronacrisis heeft beleefd, maar zeker niet op dezelfde manier. De coronacrisis heeft de zaak op scherp gesteld, verdiept en verergerd. Mensen die het voor de coronacrisis al moeilijk hadden, hebben het nog moeilijker gekregen. De vraag is: wat nu?

De spreker verwijst naar de Septemberverklaring van de Vlaamse Regering die werd voorgesteld samen met een relanceplan. Terwijl Vlaanderen stilaan uit het dal kruipt, blijven verschillende groepen mensen achter omdat ze hun job kwijt zijn, omdat de schoolfactuur nog zwaarder weegt in september dan anders, of omdat de digitale kloof hen afsluit van de samenleving. Vlaanderen is niet alleen economisch kwetsbaar, er zijn ook steeds meer kwetsbare Vlamingen. Daarom heeft het Netwerk tegen Armoede, samen met verenigingen waar armen het woord nemen, aanvullend op het relanceplan en de Septemberverklaring zeven ambities geformuleerd voor een effectief structureel armoedebeleid als uitweg uit de coronacrisis.

Een eerste belangrijke ambitie is werk maken van inkomensversterkende maatregelen, ook voor wie al voor de crisis moest rondkomen met een te laag inkomen. Het valt op dat een aantal tijdelijke beschermingsmaatregelen, zoals uitstel van betaling van facturen, genomen werd voor mensen die het door de coronacrisis moeilijk hebben gekregen. Maar wat met mensen die het voor de coronacrisis al moeilijk hadden? Veel van die maatregelen waren voor hen niet toegankelijk, van tijdelijke aard en zijn intussen alweer afgebouwd. Het Netwerk tegen Armoede vreest dat het ergste van de coronacrisis en de effecten die ze teweeg heeft gebracht nog moet komen. Bovendien is die groep extra financieel getroffen door verhoogde uitgaven tijdens de lockdown. Het Netwerk tegen Armoede vraagt met aandring om werk te maken van inkomensversterkende maatregelen voor wie al voor de crisis moeilijk kon rondkomen en vraagt uiteraard om bijkomende aandacht te schenken aan mensen die nu inkomensverlies lijden.

Een tweede belangrijke ambitie gaat over automatische rechtentoekenning. Men is blij te lezen in het relanceplan dat daar werk van zal worden gemaakt. Men vraagt daarbij uitdrukkelijk om ook te waken over de decentralisering van een aantal maatregelen en bevoegdheden naar de lokale besturen. Het zou niet mogen afhangen van de gemeente of stad waar iemand woont of iemand aanspraak kan maken op bepaalde rechten of automatisch een aantal rechten toegekend krijgt. Men vraagt om daar extra aandacht aan te schenken.

Over de volgende ambitie – garandeer gelijke kansen op onderwijs en werk – vindt men een aantal zaken in het relanceplan terug, wat goed is, maar men mist ook een aantal zaken. Investeren in brugfiguren, zorgleerkrachten, gezinsondersteuning en buitenschoolse begeleiding is nu van essentieel belang om de kinderen en jongeren die de afgelopen maanden niet op school waren en een achterstand hebben opgelopen, terug aan boord te krijgen. Een belangrijke kwestie is bovendien om financiële drempels en stijgende schoolkosten weg te werken door de schoolfactuur betaalbaar te houden. Tijdens het schooljaar 2020-2021 belooft de coronacrisis nog een rol te spelen, men zou dus in de toekomst moeten zorgen voor een snellere uitbetaling van de schooltoelage.

Op het domein van werk zijn er een aantal maatregelen, zoals activering. Het Netwerk tegen Armoede is niet tegen activering maar met activering alleen kan men de werkzaamheidsgraad niet omhoog krijgen. Het is een en-enverhaal. Men gelooft

heel sterk in het feit dat mensen ondersteuning en begeleiding nodig hebben op de arbeidsmarkt, maar dat moet dan wel op maat zijn van de mensen en aansluiten bij hun interesses, competenties, talenten en vaardigheden. Sommige mensen, bijvoorbeeld kortgeschoolden, mensen met een arbeidsbeperking of met een migratieachtergrond, hadden het voor de coronacrisis al moeilijk op de arbeidsmarkt. Welke extra maatregelen zullen er genomen worden om ervoor te zorgen dat zij ook nu weer snel een plek krijgen op onze arbeidsmarkt?

Een vierde ambitie is investeren in betaalbaar wonen. Voor mensen in armoede was het allesbehalve evident om in hun kot te blijven. Het Netwerk tegen Armoede is blij te lezen dat de Vlaamse Regering wil investeren in nieuwbouw en renovatie van sociale huisvesting. Alleen is het opvallend dat maar één kort zinnetje in het hele relanceplan van 14 pagina's daarover gaat. Het wordt ook weinig concreet gemaakt. Men vraagt zich af in hoeverre dit zich zal vertalen in echt ambitieuze nieuwbouwplannen, in verhoging van het ritme van de bouw van sociale woningen, waar men al jaren op zit te wachten, en in hoeverre de renovatie van die woningen ook mensen in armoede ten goede zal komen en niet alleen de verhuurders ervan. Heel wat mensen met een laag inkomen zijn vandaag nog steeds aangewezen op de private huurmarkt. Bovendien betalen zij heel vaak geld voor een woning of een appartement van slechte kwaliteit. Een uitbreiding en versterking van de huursubsidie en de huurpremie is dringend nodig.

Cindy Van Geldorp vervolgt met de ambitie voor het zorgen voor betaalbare en rechtstreeks toegankelijke (geestelijke) gezondheidszorg. Men kan het alleen maar toejuichen dat in het relanceplan wordt gesproken over het versneld proberen weg te werken van de wachtlijsten in de gehandicaptenzorg. Heel veel mensen, vooral mensen in armoede, hebben te maken met verhoogde stress als gevolg van eenzaamheid en angst. De verwachting is dat de noden de komende tijd enkel zullen toenemen door de coronacrisis. Men zou graag zien dat structureel een eerstelijnspsycholoog wordt ingezet in basisvoorzieningen, en dat preventiemaatregelen en -initiatieven beter worden afgestemd op de leef- en denkwereld van mensen in een kwetsbare situatie.

Een volgende ambitie is het wegwerken van de digitale kloof en het blijven investeren in laagdrempelige en niet-digitale dienstverlening. Het is positief dat de Vlaamse Regering wil investeren in de kansen van de digitale revolutie, en inzetten op de ontwikkeling van de digitale vaardigheden en mediawijsheid van alle Vlamingen. Maar over de aanpak daarvan en de plannen met betrekking tot digitale transformatie, maakt het Netwerk tegen Armoede zich zorgen omdat heel veel gezinnen in armoede daar nog niet klaar voor zijn. Tijdens de coronacrisis waren er nog altijd kinderen en jongeren die geen laptop hadden waardoor ze niet de mogelijkheid hadden om mee te zijn met school en een grote achterstand hebben opgelopen, waarbij de kans groot is dat ze zullen moeten blijven zitten. Het Netwerk tegen Armoede pleit ervoor om te investeren zodat iedereen thuis al toegang kan hebben tot internet en het pleit er ook voor dat er een goede internetverbinding is, zodat iedereen mee kan. Men heeft heel wat schoolgaande jongeren gezien die tijdens de coronacrisis tegen de buitenmuur van de bibliotheek gingen staan om toch maar de gratis wifi te kunnen gebruiken om hun schooltaken te kunnen maken. Dat mag niet gebeuren.

Een laatste ambitie is: stimuleer talenten en ondersteun maatschappelijke participatie. Zelfontwikkeling, het ontdekken van interesses en ontwikkelen van talenten zijn noodzakelijke voorwaarden om volwaardig te kunnen participeren aan de maatschappij. Mensen in armoede voeren dagelijks de strijd tegen de sociale en maatschappelijke uitsluiting. Dat zorgt ervoor dat ze niet erkend worden in wat ze wel kunnen en waar hun talenten liggen, waardoor ze minder kansen krijgen. Ook tijdens de schooluren is het heel belangrijk om die talenten te kunnen ontdekken en te ondersteunen. Daarom is de ambitie om ondersteuning te geven aan de

maatschappelijke participatie door te investeren in toeleiding naar bijvoorbeeld het bestaande vrijetijdsaanbod of naar aanbod op maat.

Het Netwerk tegen Armoede wil dan ook de Vlaamse Regering oproepen om in hun ambities voor Vlaanderen ook de meest kwetsbaren niet te vergeten. De inbreng in participatie van mensen in armoede is daarbij cruciaal. Voor meer informatie verwijst de spreker naar de website van de aangesloten verenigingen waar alle signalen en aanbevelingen gebundeld zijn.

II. Vragen van de leden

1. Vragen van Immanuel De Reuse

Immanuel De Reuse dankt de sprekers voor de getuigenissen. De zeven ambities overstijgen het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Ze hebben wel een ding gemeen: ze zijn er voor de mensen die het heel moeilijk hebben in de maatschappij. Armoede is heel divers. De verhalen drukken de parlementsleden met de neus op de feiten: niet enkel het financiële welzijn maar ook het geestelijke welzijn is van groot belang, zeker in de coronaperiode waarin iedereen het al moeilijk had. Mensen die geconfronteerd worden met structurele armoede, zijn daar eens zo erg het slachtoffer van. De ambities zijn wel allemaal nodig om die negatieve spiraal te doorbreken en weer te kunnen participeren aan onze maatschappij.

Het groeipakket is niet aan bod gekomen. Ziet men daar een instrument in om armoede structureel aan te pakken? Er komt binnenkort een eerste evaluatie van het groeipakket. Zijn er zaken die daarin moeten worden meegenomen? Daarmee kan het Vlaams Parlement een stap vooruit zetten.

Immanuel De Reuse vindt het zeer goed dat het Netwerk tegen Armoede zegt dat men moet investeren in de digitalisering maar ook in het bereikbaar zijn van mensen die er geen toegang toe hebben. Het is goed dat men spreekt over een en-enverhaal. Er zijn gewoon mensen die niet mee kunnen met de trein van de digitalisering, die steeds maar sneller gaat. Het niet-digitale raakt alsmaar meer ondergesneeuwd want iedereen moet en zal mee zijn, maar men moet daarin realistisch zijn, dat is niet voor iedereen mogelijk. Dat moet een belangrijk aandachtspunt zijn.

Waar zou de Vlaamse Regering als eerste en belangrijkste stap op moeten inzetten om het mentaal welbevinden van personen in armoede te waarborgen en om uit de negatieve spiraal te geraken?

Een heel belangrijke stap is tewerkstelling. Er zijn heel wat vormen: gesubsidieerd en niet-gesubsidieerd, privé of bij de overheid. Wat kan daar nog meer aan gedaan worden? Er zijn al heel wat initiatieven, maar ongetwijfeld botst men met die initiatieven op heel wat muren waar de parlementsleden zich niet van bewust zijn. De spreker verwijst naar een project in Roeselare om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in een tewerkstellingsproject te krijgen om zo langzamerhand hun arbeidsattitude te veranderen. Zijn er nog meer dergelijke zaken waarvan men vindt dat erop ingezet moet worden?

Immanuel De Reuse vindt de lokale besturen een heel belangrijke partner in de aanpak van armoede. Zij staan het dichtst bij die mensen en worden met hen geconfronteerd. Moet er meer structureel overleg zijn in de brede regio zodat goede praktijken kunnen worden uitgewisseld? Er is een verschil tussen grote steden, middelgrote steden en kleine dorpsgemeenschappen. Ook daar is heel wat verdoken armoede en die moet op een heel andere manier aangepakt worden. Hoe

wordt er door het Netwerk tegen Armoede mee omgegaan om die verschillende soorten van armoede aan te pakken?

De Vlaamse Regering heeft een nieuw Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2020-2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2020-21, nr. 476/1*). Armoede en kansenongelijkheid bleef op het gelijke niveau. Hoe evalueert het netwerk het nieuwe actieplan? Hoe komt het dat het vorige, dat met de beste bedoelingen in de markt werd gezet, gefaald heeft? Wat was het probleem? Wat was er verkeerd? Welke valkuil moet er worden vermeden?

2. Vragen van Maaïke De Rudder

Maaïke De Rudder vraagt aan de sprekers hoe zij de taskforce kwetsbare gezinnen hebben ervaren. Wat was hun inbreng? Hoe vertaalden zij de aanbevelingen van de werkgroep in concrete maatregelen? Hoe hebben de verschillende stakeholders met elkaar kunnen spreken? Hoe is het tot een consensus gekomen?

De lockdown had grote gevolgen voor de werking van heel wat armoede-organisaties. Een aantal werd gesloten of kende een beperkte werking. Hoe is de toestand op dit moment? Is er al verbetering? Hebben mensen al terug meer contacten of zijn er nog altijd organisaties die in de problemen zitten? Hoe zijn de organisaties vandaag voorbereid om in de toekomst een dergelijke situatie aan te pakken? Zijn organisaties zich intern aan het voorbereiden om eventueel bij een toekomstige crisis de problemen te kunnen opvangen en toch nog enige kleinschalige, laagdrempelige dienstverlening te kunnen aanbieden zodat organisaties niet meer echt gesloten zullen worden?

3. Vragen van Ann De Martelaer

Ann De Martelaer verwijst naar de debatten bij de aanvang van de coronacrisis over mensen in armoede. Ze denkt aan het verhaal van Dylan en de hele commotie daarrond. Het Vlaams Parlement heeft toen beslist om een stakeholdersoverleg op te starten in functie van de taskforce. Daar zitten 25 organisaties in, onder andere het Netwerk tegen Armoede. Het parlementslid heeft het verslag kunnen lezen van dit overleg waarin een vijftiental thema's werden behandeld en adviezen gegeven. De spreker heeft persoonlijk veel aandacht voor sociale bescherming. In het rapport werden voorstellen gedaan over de alarmbelprocedure rond de verhoging van de sociale toeslag in het Groeipakket. Het verslag dateert van 18 juni 2020 en het advies is op 18 mei 2020 aan de Vlaamse Regering bezorgd. Hoe verhoudt zich dat tot het decreet van 19 juni 2020 tot invoering van een uitzonderlijke gezinsbijslag in het kader van de COVID-19-maatregelen, waardoor gezinnen die 10 procent van hun inkomen verloren een toeslag krijgen, maar er niets wordt gedaan voor de sociale toeslag. Hoe evalueren de armoedeorganisaties hun bijdrage in de taskforce? Zij hebben veel uren en dagen gestoken in overleg en het geven van advies, en nadien moesten zij vaststellen dat er niet veel mee werd gedaan. Zien zij andere manieren om wel impact te hebben op de besluitvorming?

Met de COVID-19-toeslag werden er ongeveer 9000 kinderen geholpen terwijl men had gerekend op 126.000 kinderen. Ann De Martelaer is erg geïnteresseerd in het profiel van die gezinnen. Komen die gezinnen ook al bij de armoede-organisaties? Hebben de sprekers zicht op het profiel van de gezinnen die in armoede gekomen zijn? Werken zij met hen? Er is slechts 92 procent van het budget gebruikt. Hebben de organisaties voorstellen over hoe het budget beter zou kunnen worden gebruikt?

Er bestaat een opleiding voor ervaringsdeskundigen maar die wordt stopgezet. Ann De Martelaer veronderstelt dat de organisaties werken met mensen die deze

opleiding wel hebben gevolgd. Wat is hun houding daartegenover? Vinden zij dat een goede beslissing of willen zij het veranderen?

In de Septemберverklaring werd de brug gelegd tussen armoede en werk. Armoede zou worden opgelost met werk. Is dat realistisch? Een van de ambities is dat er gelijke kansen op onderwijs en werk zijn. Zijn er ook subdoelstellingen en subaandachtspunten die nodig zijn om mensen aan het werk te houden? Ze verwijst naar het concrete voorbeeld van de jongere die een tijdelijk contract had bij Aldi. Hebben de verenigingen geen concrete voorstellen ten aanzien van werk en hoe dat in de toekomst kan worden veranderd?

4. Vragen van Hannes Anaf

De opdracht van de commissie is volgens *Hannes Anaf* lessen te trekken uit wat er is gebeurd. Daarom zijn de getuigenissen zeer belangrijk. Een aantal van de ambities die naar voren zijn gebracht, treedt Hannes Anaf voor 100 procent bij. Hij wil er nog enkele vragen over stellen.

De eerste ambitie onderschrijft hij volledig. Er waren verschillende tegemoetkomingen die enkel golden voor mensen die inkomensverlies leden. Voor water en elektriciteit kreeg men al een vergoeding vanaf een dag technische werkloosheid, ook als men gecompenseerd werd door de werkgever, terwijl er zoveel mensen zijn die het sowieso moeilijk hebben om de rekeningen te betalen en de kostprijs van vele dingen zagen oplopen tijdens de crisis. Een ambitie is ook om zoveel mogelijk automatische toekenningen te doen. Door de Vlaamse Regering zijn er, onder meer in het groeipakket, heel wat stappen gezet en er zijn steeds meer automatische toekenningen. Als de keuze was gemaakt om iedereen die een sociale toeslag krijgt een tegemoetkoming te geven, los van de vraag of men 10 procent inkomensverlies heeft geleden, dan had dat heel gemakkelijk automatisch kunnen worden toegekend en was het een win-winsituatie geweest. De adviezen van de armoedeorganisaties in de taskforce waren anders. Hoe kijken zij terug op de beslissing die uiteindelijk is genomen? De spreker meent dat het een goedbedoelde maatregel is waarvoor een hele reeks mensen niet in aanmerking kwamen omdat ze geen inkomensverlies leden, en een hele reeks mensen wel in aanmerking kwamen maar niet goed wisten hoe ze het moesten aanvragen en bijgevolg naast het net hebben gevist.

Ook de derde ambitie vindt hij zeer terecht. In het kader van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2020-2024 wordt 3,2 miljoen euro vrijgemaakt voor de projectoproep voor outreachende projecten. Dat is belangrijk om niet te wachten tot mensen effectief om hulp vragen. Hij verwachtte veel van de gezinscoaches, maar er zal enkel een kader worden uitgewerkt voor de lokale gezinscoaches. Hoe schatten de sprekers de invulling van die taak in? Hoe kunnen die gezinscoaches op een goede manier functioneren? Het kader wordt nog uitgewerkt. Er is dus nog ruimte voor inspraak.

De vierde ambitie ging over huisvesting. Ook private huurders op de wachtlijst voor een sociale woning kregen geen financiële steun. Het verschil in huurprijs tussen private en sociale huur is gemiddeld 250 euro. Zou een tijdelijke uitbreiding van de huurpremie voor huurders met een laag inkomen een interessante ingreep kunnen zijn, bijvoorbeeld door de wachttijd van vier jaar op een jaar te brengen of door andere mogelijkheden?

Men hoort berichten dat het aantal uithuiszettingen de komende tijd zou kunnen toenemen. Het verbod op uithuiszetting is midden juli 2020 opgeheven. Is dit op het terrein al aan het gebeuren? Kijkt het Netwerk tegen Armoede daar ook met een bang hart naar?

5. Vragen van Jos D’Haese

Jos D’Haese vindt het belangrijk dat de stem van de mensen in armoede gehoord wordt. Hij ziet mensen die hij al lang kent, die uit moeilijke situaties komen en die nu parlementsleden eens de les komen lezen. Hij vindt het zeer goed dat zij zelf hard op tafel kloppen.

Over enkele dingen wil hij wat meer horen, ten eerste over de zeven ambities. Er is al gesproken over het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2020-2024. In hoeverre vinden armoedeverenigingen hun ambities daarin terug of moet daar toch nog wat aan gebeuren?

De zeven ambities zijn dingen die moeten gebeuren voor de toekomst. Hij vraagt welke directe maatregelen hadden moeten worden genomen tijdens de coronacrisis om direct perspectief te kunnen bieden. Welke zijn de drie belangrijkste maatregelen die zij daarin hebben gemist?

Inkomensgerelateerde maatregelen zijn belangrijk tijdens corona maar ook buiten corona. Kunnen de sprekers meer vertellen over de impact van corona op het gezinsbudget van mensen en mensen in armoede? Dat is vaak abstract. Volgens hem maakte corona een zeer groot verschil.

Heel wat kinderen kregen laptops via de school maar kregen er bruikleenovereenkomsten, waarborgen en dergelijke bij. Wat was de impact daarvan? Zelf is hij bezig geweest met het inzamelen van computers omdat de noden zo groot zijn. Tot op vandaag is dat probleem niet opgelost.

Voor digitalisering zijn een toestel, kennis en internet nodig. Bij internet heeft Jos D’Haese grote vragen. Tijdens de coronacrisis stelden Proximus en Telenet hun netwerken open. Voor heel veel mensen leek dat geen oplossing te zijn want ze geraakten daar niet in of het was moeilijk. Hij vraagt of dit een oplossing was op dat moment? Of hadden er andere zaken moeten gebeuren om de laptops thuis te kunnen gebruiken?

Corona heeft nog eens extra duidelijk gemaakt hoe belangrijk de eerstelijnszorg is, niet alleen voor corona maar ook om andere medische zorgen goed op te vangen. Hoe was de toegankelijkheid tijdens corona? Geraken de mensen daar binnen of zijn er extra maatregelen nodig?

Hij heeft ook vragen over de taskforce kwetsbare gezinnen. De sprekers zeggen dat ze niet gehoord werden omdat hun stem ontbrak. Bedoelt men dan in het publieke debat, in de media of bij het beleid? Hij heeft over de COVID-19-toeslag dezelfde vraag als Ann De Martelaer. Een klein aantal mensen is er effectief op ingegaan. Hoe kwam dat? Hoe kan dat beter? Wat zijn de drempels voor mensen waardoor men zo weinig mensen heeft kunnen helpen?

6. Vragen van Katja Verheyen

Katja Verheyen dankt de sprekers voor de moedige en aangrijpende getuigenissen. De zeven ambities situeren zich niet alleen in welzijn maar in verschillende levensdomeinen. Ze wil graag van de sprekers horen wat het allerbelangrijkste wapen tegen armoede is.

Er zijn een aantal situaties beschreven die mensen tijdens de lockdown hebben meegemaakt. Ze heeft dit zelf allemaal gezien als schepen van Welzijn in een kleine stad. Ze maakt zich de grootste zorgen over kinderen en gezinnen die van de radar verdwenen en die men niet meer kon bereiken. Er kwamen verschillende signalen vanuit scholen en organisaties dat ze niet iedereen konden bereiken. Hoe kunnen

lokale besturen hier het best mee omgaan? Wat kunnen zij doen? Er werd ook gesproken over verdoken armoede. Hoe kan men die zien? Hoe kan men zorgen dat die mensen ook geholpen worden?

De digitale kloof is gigantisch. De toekomst is digitaal en door de coronacrisis is die evolutie versneld. Zelfs een simpele afspraak maken kan soms alleen nog digitaal. Hoe doet iedereen dat? Niet iedereen kan dat of heeft de middelen daarvoor. Daar moet zeker op worden ingezet. Het is ook de ambitie van de Vlaamse Regering om daaraan te werken in de nabije toekomst.

Welke maatregelen moeten zeker anders, naast de communicatie die niet oké was?

In hoeverre denkt men dat de kwetsbare gezinnen die getroffen zijn een structureel probleem hebben? Gaat het over maanden of jaren? Hoe structureel is dat allemaal? Katja Verheyen gaat ervan uit dat het morgen niet allemaal is opgelost, maar ze wil daarover graag de visie van de sprekers horen.

Er zijn een aantal subsidies uitgedeeld aan de lokale besturen door de Vlaamse en federale overheid. Vele zijn toeslagen en premies maar er zijn ook projectmatige middelen voor armoedebestrijding. In haar gemeente wordt nagedacht over iets structureels. Welke projecten helpen mensen in armoede en kwetsbare gezinnen echt? Op welke projecten moet worden ingezet?

7. Vragen van Katrien Schryvers

Katrien Schryvers dankt de sprekers voor de aangrijpende getuigenissen. Ze heeft enkele vragen om vanuit het Vlaams Parlement stappen vooruit te kunnen zetten met betrekking tot de problemen die zijn aangehaald. Ze gaat verder op wat enkele collega's al hebben gezegd.

Ze wijst op het belang van sociale contacten. Heel veel mensen leven alleen. Isolatie en vereenzaming zijn sowieso een gevaar. Vaak zijn er sociale contacten in een buurt, met vrijwilligerswerking, of door zichzelf in te zetten als vrijwilliger. Dat is grotendeels weggefallen tijdens de crisis. Hoe kan er in de toekomst voor worden gezorgd dat die zo belangrijke contacten blijven?

De voedselbanken zijn blijven werken. De sociale kruideniers bleven op sommige plaatsen werken met thuisbezorging maar op andere plaatsen gingen ze dicht. Dat heeft een enorme impact op de mensen die daar gebruik van maken. Het zou niet mogen dat men er in de ene gemeente een beroep op kan doen en in andere niet. De reden was vaak dat mensen die er werken, behoren tot de risicogroep. Op sommige plaatsen werd dat opgelost door een zoektocht naar andere vrijwilligers. Hoe kan ervoor gezorgd worden dat een dergelijke dienstverlening toch kan blijven doorgaan? Hoe kan men nieuwe vrijwilligers die tot een andere categorie behoren, blijven vasthouden?

Heel belangrijk in een dergelijke dienstverlening is niet alleen het winkelen maar ook de ontmoetingen. Op vele plekken zijn de winkels wel weer open maar de ontmoetingsruimten niet. Hoe kan men die openhouden? Vele mensen hebben ondertussen afgehaakt. Zodra mensen worden losgelaten en ze verloren gaan, is het uitermate moeilijk om ze weer bij de hand te nemen. Daar moet men meer op inzetten.

De OCMW's hebben middelen gekregen van zowel de federale als de Vlaamse overheid. In uitvoering van de aanbevelingen zijn er drie beslissingen genomen door de Vlaamse Regering: de COVID-19-toeslag, de consumptiebudgetten en een bepaald bedrag voor armoedebestrijding aan de OCMW's. Hebben de sprekers er een zicht op hoe de OCMW's dat invullen? Zij ondersteunt de vraag van Immanuel De

Reuse naar goede praktijken, maar gebeurt het overal effectief? Gaan die middelen naar waar ze voor dienen?

De sprekers hebben een terecht pleidooi gehouden om de school- en studietoelagen zo snel mogelijk uit te betalen. Dat is omgevormd vanuit het groeipakket. Sindsdien kunnen veel meer kinderen en jongeren een beroep doen op de selectieve participatietoelagen. Er zijn er meer dan 485.000 in het schooljaar 2019-2020, dat zijn er 150.000 meer dan het schooljaar ervoor. Dat betekent dat voordien heel wat gezinnen die er recht op hadden, die toeslag niet kregen. Ongeveer 45 procent heeft een uitbetaling gekregen in september 2020, veel meer dan voordien. Hoe kan men ervoor zorgen dat het nog sneller verloopt, rekening houdend met het feit dat men een aantal gegevens moet hebben?

Men pleit voor automatische rechtentoekenning. Daar hangt de digitalisering aan vast. Wie niet mee is met de digitalisering en niet tijdig gegevens doorgeeft, krijgt vaak ook niet automatisch rechten toegekend. Voor automatische rechtentoekenning moet men zoveel mogelijk inzetten op het bijbenen van digitalisering voor alle kwetsbare mensen.

III. Antwoord van het Netwerk tegen Armoede

Nicolas Van Praet kan niet op alle vragen ingaan maar verwijst naar een aantal zaken en dossiers die op de website te vinden zijn. De *voorzitter* stemt daarmee in.

Wat betreft het groeipakket, gaat het Netwerk tegen Armoede uiteraard graag in gesprek met het departement en het bevoegde kabinet om betrokken te worden bij de evaluatie van het groeipakket. Dat engagement heeft *Nicolas Van Praet* al gegeven en dat wil hij nakomen. Op dat vlak heeft men met de andere regionale netwerken een aantal aanbevelingen geformuleerd over het groeipakket, rekening houdend met hoe dat ook bij andere gebeurt. Men schuift eerst en vooral een versnelling van de alarmbelprocedure naar voren voor mensen van wie het inkomen plots gedaald is en die op die manier ook recht krijgen op de sociale toeslagen van het groeipakket. Normaal gezien moet men aantonen dat het inkomen de laatste zes maanden onder de inkomensgrens daalde, met loonfiches en een bewijs van het leefloon van het OCMW. Men stelt voor om dat te reduceren tot een maand.

Een duurzamer voorstel betreft de verhoging van de sociale toeslag met 25 procent gedurende de coronacrisis of toch tijdens een periode die lang genoeg is, bijvoorbeeld een jaar. Dat zou bij benadering 50 euro per maand betekenen voor een gezin met twee kinderen, wat een substantieel verschil is in het beschikbare huishoudbudget.

Op het vlak van geestelijk welzijn is het belangrijk dat de toegang en de betaalbaarheid van de geestelijke gezondheidszorg eerst wordt aangepakt. Bij de CGG's zijn er wachtlijsten van enkele maanden of zelfs jaren.

Waar botsen mensen in armoede op bij tewerkstelling? Armoede is een complexe problematiek. Er wordt vaak gezegd dat werk de hefboom is om uit armoede te geraken en het klopt dat dit een belangrijke hefboom is omdat het zorgt voor een inkomen, structuur, een doel en een perspectief, maar het moet ook haalbaar zijn en gepaard gaan met een waardig inkomen. Het werk moet duurzaam en kwaliteitsvol zijn. Daarnaast botsen mensen in armoede ook vaak op drempels waar de gemiddelde Vlaming niet op botst doordat hij of zij opgeleid is, de Nederlandse taal goed beheerst, of een aantal competenties of vaardigheden heeft geleerd in het persoonlijke leven. Om mensen in armoede een plek te kunnen bieden op de duurzame arbeidsmarkt moet er gewerkt worden aan die competenties en

vaardigheden. Louter en alleen mensen activeren voor tijdelijke jobs, interimjobs of werkcontracten van bepaalde duur die vaak niet goed betaald zijn, zorgt er niet voor dat mensen een toekomst kunnen opbouwen en dat ze uit de armoede kunnen geraken.

De spreker was niet betrokken bij de oprichting van de taskforce kwetsbare gezinnen en heeft er ook niet aan deelgenomen. De structuur waarvoor is gekozen, was niet opmerkelijk maar heeft wel een belangrijke basis in de besluitvorming. Armoede- en andere organisaties maakten deel uit van een adviesgroep en hebben een uitgebreid rapport geschreven, maar in de politieke werkgroep werd heel weinig rekening gehouden met hun aanbevelingen. Het hoeft dan natuurlijk niet te verbazen dat de evaluatie van de aanpak van de coronacrisis en het effect op mensen in armoede niet goed is. Nicolas Van Praet hoopt dat er in de toekomst beter wordt geluisterd naar de noden en behoeften op het terrein en dat er moedige, duurzame beslissingen worden genomen. Mensen in armoede moeten op lange termijn geholpen worden en het mag niet enkel gaan over het uitdelen van aalmoezen en noodoplossingen. Noodhulp is geen structurele armoedebestrijding, maar een antwoord op een acute situatie, terwijl mensen in armoede al heel lang in een acute situatie leven. In de toekomst moet de taskforce kwetsbare gezinnen nadenken over hoe het beter kan.

Steven Van Hemelryck zegt dat verenigingen beter voorbereid zijn omdat ze het allemaal al een keer hebben meegemaakt. Tijdens de crisis is de vereniging drie keer helemaal omgegooid om toch iets van hulp te kunnen bieden. Er is telkens geluisterd naar mensen in armoede en naar hun grootste problemen om dan te kijken wat de rol van de vereniging daarin kon zijn. Die ervaring zal in de toekomst van pas komen.

Voor de sociaal werkers was het in het begin erg verwarrend of ze al dan niet essentiële verplaatsingen mochten maken naar de vereniging of naar de bezoekers. Ze hebben er in elk geval niet op gewacht en het toch gedaan.

Een vereniging is het gewend om mensen samen te brengen en het heeft heel lang geduurd vooraleer dat opnieuw mocht. Hij hoopt dat er in een volgende crisis sneller mogelijkheden gecreëerd worden om dat op een veilige manier te doen want ze bewijzen nu al dat het kan. Hij is er trots op dat ze vrij snel heel veel hebben kunnen organiseren, maar het botst bij mensen in armoede op veel weerstand dat ze zich strikt aan de maatregelen moeten houden. Naar hun gevoel worden er in andere sectoren andere maatregelen genomen die minder streng zijn.

Andreas Accoe geeft het voorbeeld van Gent, waar hij groepswerker is bij de jongerenwerking. Plots kregen veel jongeren gigantische GAS-boetes omdat ze op straat zaten, terwijl ze op straat wonen. De jongerenwerking heeft samen met anderen een jongerenonthaal geopend, iets waar het stadsbestuur na drie maanden nog steeds niet toe in staat bleek. In zo'n situatie wordt duidelijk dat dergelijke organisaties veel sneller kunnen schakelen en veel sneller kunnen inspelen op de noden van jongeren in armoede dan een stadsbestuur of een OCMW. Hij heeft het gevoel dat er nog veel te weinig aan dergelijke organisaties wordt gedacht. Ze moeten met weinig middelen heel veel doen.

Cindy Van Geldorp is heel blij met de uitnodiging van de commissie en het verheugt haar te vernemen dat de crisis een eyeopener is geweest. Armoede is een transversale problematiek die op verschillende domeinen tegelijk aangepakt moet worden want anders zal de puzzel nooit in elkaar passen.

Het klopt dat werk een hefboom is om uit armoede te geraken, maar daarbij mag iets niet vergeten worden: de eerste periode waarin mensen in armoede aan het werk gaan, is moeilijk omdat plots dingen wegvallen waar ze eerder recht op

hadden doordat ze aan het werk zijn. Het vraagt een heel administratief gedoe om dat in orde te brengen. Mensen in armoede weten heel goed wat hun budget is en hoeveel ze kunnen uitgeven aan eten, kleding en andere kosten, maar plots moeten ze dat herberekenen en anders plannen omdat ze op een ander moment een inkomen krijgen.

Voor mensen in armoede was het heel moeilijk om in te loggen op die gratis-internetverbindingen. De medewerkers van de verenigingen hadden vaak ook niet de codes waardoor het heel moeilijk was om er toegang toe te krijgen. In sociale woonwijken met heel veel appartementen dicht op elkaar was het systeem ook direct overbelast, terwijl het net in die wijken is dat de meeste kinderen en jongeren in armoede opgroeien. Het was eigenlijk geen oplossing voor kwetsbare jongeren.

Mensen moesten in hun kot blijven, maar er werd wel opgeroepen om zoveel mogelijk naar buiten te gaan. De spreker vond het heel erg dat ze met haar zoontje naar het park moest fietsen waar hij dan niet in de speeltuin mocht spelen. Dat is de kat bij de melk zetten en leidde tot frustraties. Daarom is ze zoveel mogelijk thuisgebleven op een appartement zonder buitenruimte en voelde het alsof ze gefaald had als ouder omdat ze haar kind die dingen moest ontzeggen. Als ze dan hoort dat kinderen het niet snel overdragen en weinig kans hebben op besmetting, dan vraagt ze zich af waarom de speeltuinen zo lang gesloten moesten blijven. Een speeltuin is heel belangrijk voor een kind in armoede omdat het de enige plek is waar het buiten kan spelen. Gezinnen in armoede zitten vaak in te kleine ruimtes die kwalitatief slecht zijn waardoor de stress nog toeneemt en er sneller ruzies en problemen komen.

Tijdens de lockdown heeft de vereniging via Zoom interviews gedaan met mensen in armoede om na te gaan hoe het ging. Die getuigenissen zijn terug te vinden op de website.

De spreker was enorm blij toen de vereniging terug open mocht omdat het voor haar een uitlaatklep is. Ze is kunnen blijven werken van thuis maar ze miste wel het contact met de collega's. In normale omstandigheden zijn er tijdens het jaar overlegdagen waarop mensen in armoede worden samengebracht om samen na te denken over thema's en om ervaringen uit te wisselen. Dat viel allemaal weg.

Ook veel mensen konden niet gaan werken waardoor ze ook nog eens hun inkomen verloren. Uit een reportage van Telefacts NU bleek dat het voor mensen in armoede nog moeilijker was om rond te komen tijdens de coronacrisis, terwijl andere gezinnen 500 euro extra per maand konden sparen omdat ze niet op restaurant konden. Inkomen is heel belangrijk. Als dat omhoog kan, zullen mensen veel minder snel in armoede terechtkomen. De laagste inkomens moeten omhooggetrokken worden tot boven de armoedegrens. Het heeft immers geen nut om mensen te straffen door ze nog minder uitkering te geven als ze in 2021 geen werk hebben gevonden, want dat zal mensen alleen nog maar meer demotiveren. De meesten doen echt hun best om vooruit te geraken, maar krijgen vaak de mogelijkheden of kansen niet omdat ze tegen zoveel muren opbotsen waardoor ze in een vicieuze cirkel blijven ronddraaien.

Er is gevraagd of er een wapen is tegen armoede. *Nicolas Van Praet* zegt dat dit niet bestaat want armoede is een complexe problematiek, maar alles staat of valt met een waardig inkomen. Zoeken naar werk is heel moeilijk als men constant onder financiële druk staat. Het is heel erg belangrijk om een waardig inkomen te krijgen en de uitkering tot boven de armoedegrens op te trekken. Hij is blij met het federale engagement om richting armoedegrens te werken, maar had graag meer ambitie gezien. Die belofte wordt immers al vele jaren gedaan, maar niet nagekomen.

Welke maatregelen er anders moeten, is een moeilijke vraag. Hij heeft er niet meteen een antwoord op. Het is erg belangrijk om zich bij het nemen van maatregelen te verplaatsen in de leefwereld en context van mensen in armoede. Dat is de centrale boodschap. Hij vraagt om aan de slag te gaan met de vele aanbevelingen en adviezen die geformuleerd zijn in de taskforce kwetsbare gezinnen. Als men twijfelt over de impact, dan moet men in gesprek gaan met het Netwerk tegen Armoede. Ze werken daar graag aan mee. Ze begrijpen dat er af en toe gezocht moet worden naar compromissen want niet alles is mogelijk, maar door het betrekken van mensen in armoede kan er tot een betere en duurzamere oplossing gekomen worden. Het is belangrijk om diegenen te betrekken die de problemen dagelijks ervaren, maar dat is een keuze die men moet maken.

Het Netwerk tegen Armoede heeft uitgebreid gereageerd op het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2020-2024 toen het is goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Het is jammer genoeg opnieuw de vaststelling dat bepaalde structurele maatregelen waar het netwerk al langer voor pleit en die ook te vinden zijn in de uitgebreide evaluatie van het vorige actieplan, er niet in staan. Ze staan er niet in, ze worden te weinig concreet gemaakt of er worden veeleer voorwaardenschepende maatregelen genomen. Het is belangrijk om dingen in kaart te brengen, maar er is ondertussen wel al heel veel gebeurd op dat vlak.

Het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2020-2024 is, mee op vraag van het netwerk, minder uitgebreid dan vorige jaren, en dat is goed. Er wordt echter voortdurend verwezen naar de individuele verantwoordelijkheid van mensen: ze zullen geactiveerd worden, opgeleid en sterker gemaakt. Dat is goed, maar dat neigt naar de stelling dat armoede een individuele schuld of een individueel probleem is. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat armoede vooral een tekort is op het vlak van grondrechten. Dat moet men in acht nemen bij het nemen van maatregelen en acties om armoede te bestrijden.

Vele sociale kruideniers, maar ook veel andere organisaties, zijn heel inventief geweest in hun aanpak om deuren te openen. Het Netwerk tegen Armoede is daar heel dankbaar voor, maar de vraag is hoe ervoor gezorgd kan worden dat die deuren openblijven. Het aantrekken van vrijwilligers en zorgen voor diversifiëring in leeftijdscategorieën kan een oplossing zijn. Sociale kruideniers zijn echter ook een vorm van noodhulp. Ze zijn belangrijk en maken een verschil in het leven van mensen in armoede, maar men zou in staat moeten zijn en mogelijkheden moeten hebben om zelf naar de supermarkt te gaan in plaats van een tweede circuit te moeten creëren bestemd voor tweederangsburgers. Dat kan niet de bedoeling zijn. Het Netwerk tegen Armoede denkt graag na over hoe het beter en anders kan, maar er moet over gewaakt worden dat er veel tijd, middelen en energie gestopt worden in het bestrijden van symptomen. Vooral de oorzaken moeten worden aangepakt.

Katrien Schryvers onderschrijft de stelling dat sociale kruideniers eigenlijk niet nodig zouden mogen zijn omdat ze een vorm van noodhulp zijn, maar ze heeft wel gezien dat ze in hun werking meer zijn dan alleen maar een alternatief circuit. De ontmoeting is belangrijk. Ze zorgen dat mensen hun rechten krijgen, toegeleid worden naar werk enzovoort.

De *voorzitter* dankt de sprekers voor hun uiteenzettingen en suggesties. Het is belangrijk dat het Vlaams Parlement drempels naar beneden haalt, en de leden hebben zeer goed geluisterd naar hun verhalen.

IV. Uiteenzetting door Theo Vaes, ArmenTeKort

1. ArmenTeKort voor corona: de uitdaging

Theo Vaes deelt zijn ervaringen voor en na corona. Professor Jan Vranken spreekt over het armoedeweb, wat de commissieleden ongetwijfeld kennen. Armoede is een complex geheel. Het gaat over huisvesting en dat gaat veel verder dan enkel een dak boven het hoofd, zoals kunnen deelnemen aan sportactiviteiten voor kinderen, op het werk geraken enzovoort. Er zijn drie dingen belangrijk bij huisvesting: Location, location en location.

Corona was zeer moeilijk voor gezinnen met kinderen. De acties in de scholen waren moeilijk te volgen voor kinderen die geen laptop, internet of kennis ervan hebben.

Werk kan zeer belangrijk zijn. Er is een heel grote correlatie tussen werk en armoede, maar die is niet overlappend en het is ook niet zeker wat het oorzakelijk verband is. De gevolgen ervan zijn wel duidelijk: een laag inkomen, geen netwerk en er wordt geen vermogen opgebouwd. De echte effecten van corona komen er nadat het vermogen van mensen in armoede is opgesoupeerd. Dat gaat soms over een paar honderd euro. Het risico op armoede vergroot enorm voor eenoudergezinnen.

Er is lang gedacht dat armoede iets genetisch was, maar ondertussen is wetenschappelijk aangetoond dat dit niet het geval is. Het lijkt wel zo, maar het heeft niets met de genen te maken maar wel met wat er thuis gebeurt, met de stress van de moeder tijdens de zwangerschap en met wat er gebeurt tijdens de eerste drie levensjaren.

Gezondheid en voeding horen ook samen. In de voedselbedeling is gebleken dat mensen groot overgewicht hebben. Dat spoort niet met een tekort aan eten maar wel met een tekort aan gezond eten. Schaarste is de laatste jaren wetenschappelijk op de radar gekomen. De effecten van constante schaarste zijn desastreus op de beslissingen die mensen nemen. Dat geldt overigens niet alleen voor mensen in armoede maar ook voor mensen die onder tijdsdruk staan.

Het lijkt alsof mensen die niet gaan werken of leven van een leefloon heel veel tijd hebben. De getuigenis van Cindy Van Geldorp echter leert hoe complex het is om eenvoudige afspraken te regelen en eenvoudige administratieve processen te regelen. Dat is niet vanzelfsprekend als men het niet kan doen met een paar muisklikken.

Vaak is het mattheuseffect te zien: goedbedoelde maatregelen van de overheid hebben een averechts effect op mensen in armoede. Ondanks de inspanningen van het Netwerk tegen Armoede doet de beleidsbeïnvloeding mensen in armoede tekort. Mensen in armoede vertegenwoordigen meer dan 10 procent van de Vlamingen en meer dan 15 procent van de Belgen. Zelfs als er 10 procent van de 30 tot 40 miljard euro extra begrotingstekort naar mensen in armoede zou gaan, dan komt men er bijlange nog niet. Het is belangrijk dat de commissie dit duidelijk maakt aan het beleid.

De psychologische gevolgen van armoede gaan over 'locus of control', symbolisch kapitaal en uitsluiting, ongevoeligheid en verslaving. Men denkt dat men na verloop van tijd alles gewend wordt, ook armoede, maar mensen in armoede hebben overlevingsmechanismes ontwikkeld en armoede went niet, ook al lijkt het zo. Er is een heel grote correlatie tussen verslaving en armoede. De fundamentele vraag is echter: drinkt men omdat men arm is of is men arm omdat men drinkt?

Werk is belangrijk omdat het veel meer is dan enkel een inkomen. Het gaat ook over het netwerk, plezier, zingeving en voldoening. Men voelt schaamte als men geen werk heeft.

Dan komt de spreker tot het schuldgevoel. In het Engels bestaan er twee woorden voor schuld: debt en guilt. In het Nederlands is er maar een woord voor, en dat zorgt ervoor dat er snel gedacht wordt aan het schuldmodel voor mensen in armoede. Gelukkig is dat in de jaren 90 wetenschappelijk weerlegd, maar sommigen zijn nog niet helemaal mee met de staat van de wetenschap.

Taalachterstand is een van de meest kritische onderbelichte problemen. Kinderen in armoede horen tien miljoen woorden vooraleer ze naar school gaan, kinderen niet in armoede zestig miljoen. In concentratiescholen kan meer dan de helft van de kinderen in het derde leerjaar niet voldoende lezen om naar het vierde studiejaar over te gaan. Dat verklaart mee de enorme schooluitval.

Het is gemakkelijk om te spreken over veerkracht als men uit een sterk gezin komt met een sterk netwerk, maar dat geldt niet voor mensen in armoede.

De focus van ArmenTeKort ligt op het herstellen van de eigenwaarde, waardoor mensen zelf hun beperkende overtuigingen achterwege kunnen laten en zelf een plan kunnen maken. De complexiteit van armoede is het perfecte excuus voor beleidsmakers om de begroting op armoedebestrijding te verminderen. Het is echter precies omdat het zo'n complex probleem is dat er radicaal anders gedacht moet worden, want meer van hetzelfde werkt niet.

2. ArmenTeKort met of zonder corona

ArmenTeKort werkt op drie lagen van structurele armoedebestrijding. Ten eerste probeert men de eigenwaarde te herstellen, maar dat is niet structureel. Dat lost het persoonlijke probleem gedeeltelijk op en geeft mensen die in armoede leven de mogelijkheid om zelf de regie te nemen van hun eigen traject. Dat is een belangrijke voorwaarde, maar niet voldoende.

Ten tweede zorgt men ervoor dat de uitsluitingspijn vermindert door nieuwe verbindingen te maken. Ondertussen zijn er meer dan vijfhonderd buddykoppels gemaakt. Heel vaak zeggen mensen in armoede dat het de eerste keer is dat ze een vriend hebben die met hen optrekt en die geen hulpverlener is of niet zelf in armoede leeft. Verbindingen zijn cruciaal en dat heeft corona nog eens heel erg duidelijk gemaakt.

Ten derde is men begin 2020 begonnen met de beweging die mee het draagvlak vormt voor structurele oplossingen. De commissieleden zijn deskundigen in armoede, worden geflankeerd door deskundige medewerkers en weten wat er zou moeten gebeuren, maar er is een beperkt maatschappelijk draagvlak. De budgettaire bewegingsruimte is onvoldoende. De spreker begrijpt dat omdat er geen maatschappelijk draagvlak voor is. Dat is de rol die ArmenTeKort samen met heel veel andere organisaties wil opnemen door verbinding te maken met het bedrijfsleven en unusual suspects.

Generatiearmoede leidt tot verminderde eigenwaarde, beperkte ontwikkeling en maatschappelijke uitsluiting. De R-factor is meer dan 2,2 – dus meer dan 2,2 kinderen per gezin –, wat duidelijk maakt waarom generatiearmoede groeit. Het was ooit de ambitie om kinderarmoede te halveren, maar dat is onmogelijk als er geen andere structurele maatregelen worden genomen.

De buddy's gaan na een opleiding in een vertrouwensrelatie met de persoon in armoede. De ene wordt de kansbiedende buddy genoemd: hij krijgt de opleiding,

is vrijwilliger en engageert zich. De andere wordt vanuit een gelijkwaardigheids-perspectief de kanszoekende buddy genoemd. Kansbiedende buddy's krijgen een opleiding over emancipatie omdat dat een complex probleem is. Nochtans is mensen in armoede emanciperen en hun de regie laten nemen de juiste weg, want dit versterkt de eigenwaarde. Gedurende drie jaar was er een proefperiode met 50 buddy's, later zijn er dat 500 geworden en nu zijn het er 1500.

Het project ArmenTeKort is een poging om op grote schaal het historische probleem van generatiearmoede aan te pakken. Kansbiedende buddy's zijn bijvoorbeeld parlementsleden, geneesheren, advocaten, professoren, leerkrachten of alleenstaande moeders met drie kinderen en een voltijdse job. Heel uiteenlopende mensen engageren zich. Door de opleiding maar vooral door de honderd ontmoetingen ontstaat er een sociaal bewustzijn bij die vrijwilligers. Er zijn fundamentele veranderingen te zien in hoe ze zich gedragen en hoe ze denken over armoede. Daarmee groeit het maatschappelijk draagvlak. Het maken van verbindingen die problemen oplossen, maakt de hele maatschappij gelukkiger.

Samengevat wordt er een kanszoekende buddy gekoppeld aan een kansbiedende buddy. Op die manier ontstaat er vertrouwen, wat de basis vormt voor het emancipatieproces van de kanszoekende buddy. De uitkomsten van elk buddytraject worden op een systematische manier gemeten. Het is ook de bedoeling om de financiële impact te meten, want het is de stelling van ArmenTeKort dat het goedkoper is om kansarmoede af te schaffen dan om het eeuwig te blijven bestrijden. Daar worden meetinstrumenten voor ontwikkeld. ArmenTeKort werkt met een 80-tal organisaties samen om de doelstellingen te realiseren.

3. ArmenTeKort en corona

Op 13 maart 2020 kwam de big bang, waarop ook ArmenTeKort niet was voorbereid. De minister zou een week of twee later op bezoek komen, wat hoognodig was want de organisatie had al drie maanden geen middelen van de Vlaamse overheid meer gekregen maar wel een toezegging. Tegelijkertijd viel de werving van vrijwilligers stil, maar na minder dan drie weken werden de infosessies omgezwaaid. Net voor corona werden er ongeveer 70 tot 80 mensen per maand gemobiliseerd als vrijwilliger. Momenteel zijn dat er meer dan 100. De ommezwaai was wel degelijk succesvol door een aantal technische ingrepen, maar vooral door de bereidheid van de burger om zich te engageren.

Meteen zijn ook vijfhonderd kanszoekende buddy's gebeld om te vragen wat de impact was van de lockdown en wat hun hoogste noden waren. Op 16 maart 2020 heeft de organisatie centen gekregen van de Koning Boudewijnstichting. Op tien dagen tijd zijn dan alle buddy's gebeld en het bleek redelijk mee te vallen. De doelgroep kanszoekende buddy's bij ArmenTeKort maken de onderste 10 procent van mensen in armoede uit. Dat zijn mensen die redelijk wat gewend zijn en veerkracht hebben. Sommigen die opgebeld werden met de vraag wat ze nodig hadden, vroegen zelfs wat zijzelf konden doen om te helpen. Dat waren onwaarschijnlijke ervaringen.

De zesdaagse opleiding is volledig online gebracht. Doordat de organisatie driekwart van de Vlaamse middelen niet kreeg, zijn ze in tijdelijke werkloosheid gegaan en hebben een aantal medewerkers vrijwillige engagementen opgenomen in andere deeltaken van ArmenTeKort. Zo zijn ze toch verder kunnen gaan. Half april 2020 was alles aangepast en heeft de stad Antwerpen hen uit de nood geholpen met voorschotten. Er is ook aan bedrijven gevraagd om middelen die ze normaal op het einde van het jaar krijgen, vooruit te brengen. Op die manier was men op dat moment weer helemaal back to business met het hele team.

4. Kanszoekende buddy's en corona

Er waren bij de kanszoekende buddy's heel weinig acute noden. De organisatie heeft het geld van de Koning Boudewijnstichting niet nodig gehad. Voor mensen met kinderen was er wel een groot probleem. Dat ging niet zozeer over materiële middelen, zoals laptops, maar over hoe men ermee moest werken. Men kon ze bijvoorbeeld niet installeren. Kinderen die wel beschikten over een camera zetten die vaak niet op omdat ze niet wilden dat klasgenoten of leerkrachten konden zien wat er thuis gebeurt.

Bij mensen die net niet in de doelgroep van ArmenTeKort zitten, was er wel een verschuiving te zien van het armoederisico naar acute armoede. Met Dakant is er een soort van Deliverooservice opgericht om bij 200 mensen thuis voedsel te leveren als ze niet naar de voedselbedeling konden komen.

5. Kansbiedende buddy's en corona

Voor de kansbiedende buddy was het ook niet zo eenvoudig omdat ze plots niet meer konden afspreken. ArmenTeKort heeft meteen een afspraak met een ijs salon gemaakt waar ze gratis ijsjes konden krijgen zodat ze met een reden konden gaan wandelen en elkaar konden ontmoeten. Door het goede weer verliep dat zeer goed.

Mensen die digitaal opgeleid worden, hebben een grotere Net Promotor Score. De conversiepercentages moeten nog geoptimaliseerd worden, maar er is een grote toestroom te zien van expertvrijwilligers. Voor de fondsenwerving was er bij grote bedrijven een grote ontvankelijkheid. Als men tijd krijgt van een CEO, dan kan het verhaal uitgelegd worden. Zo geraakte een deel van de acute problemen opgelost.

6. Burgers na corona

Een van de wervingspartners is Give a Day en zij hebben enorme vooruitgang gemaakt. Ze zijn tijdens corona evenveel gegroeid als in de vorige vijf jaar. Digitale tools zijn voor een organisatie erg belangrijk.

7. Buddywerking na corona

Wat zal er nu gebeuren? ArmenTeKort heeft drie medewerkers tekort. Op een team van acht mensen is dat bijna de helft, wat een fundamenteel probleem is. De organisatie zal in 2020 wel klaar geraken met de blueprint voor Vlaanderen. Momenteel zitten ze in Geel, Mechelen, Hoogstraten, Beerse en Turnhout, en daar willen ze vijf Vlaamse steden aan toevoegen om de blueprint uit te testen. In 2022 willen ze dan voluit gaan naar alle steden met ongeveer 30.000 inwoners.

8. ArmenTeKort draagt bij aan het maatschappelijke draagvlak

Recent is de organisatie erkend als Ashoka Fellow, een wereldwijde organisatie die ArmenTeKort zal helpen met het bewegingsonderdeel. Tijdens een eerste opleidingssessie is gebleken dat het urgentiebesef verhoogd moet worden. Dat is de eerste stap. Er is nu echt een kantelmoment om dat urgentiebesef helder te krijgen. Men is bezig met het bouwen van een 'coalition of the willing' met tien grote CEO's om vanuit het bedrijfsleven een grote actie op te zetten. De Koning Boudewijnstichting besteedt ongeveer 30 miljoen per jaar aan armoedebestrijding. ArmenTeKort zou dat graag verdrievoudigen op drie jaar tijd en alleen voor innovatieve grensverleggende armoedeprojecten. Het gaat dus niet om traditionele noodhulp, maar over innovatie in de strategieën om armoede af te schaffen. Als alles goed gaat, zal in deze legislatuur kansarmoede afgeschaft zijn, zal de wettelijke basis er zijn en worden er structurele maatregelen genomen om dit te kunnen doen. Eens die visie en die strategie ontwikkeld is – uiteraard in overleg met de beleidsmakers –

moet dat gecommuniceerd worden met mensen die vandaag niet met armoede bezig zijn.

ArmenTeKort voelt zich goed in die opdracht. 85 procent van de vrijwilligers heeft nooit eerder vrijwilligerswerk gedaan. Het zijn geen mensen die aan het wachten waren om vrijwilligerswerk te doen of die vanuit een traditioneel liefdadigheidspectief aan het zoeken waren. Het zijn mensen die de organisatie beroerd en bewogen heeft en die zich uiteindelijk engageren.

9. Armoede en risico op armoede in corona

Gescheiden ouders moeten allebei aantonen dat ze 10 procent minder inkomen hebben om 60 euro te krijgen. Het is ook beperkt in de tijd. Het is geen gebruiksvriendelijk initiatief. ArmenTeKort heeft heel hard geprobeerd om dat mee te promoten, maar het was niet eenvoudig. Dat moet zeker gemakkelijker kunnen.

10. Kansen

ArmenTeKort ziet grote beleidskansen. De onzekerheid waarmee iedereen zit, biedt ook een kans. Het is de bedoeling om de werkzaamheidsgraad in België naar 80 procent te brengen. Nederland is aan het budgetteren om de werkloosheid te verdubbelen. Het is niet duidelijk hoe die dingen sporen, maar de onzekerheid biedt in elk geval kansen waarop ingespeeld moet worden.

11. Beleid na corona

Begin maart 2020 was er een begrotingstekort van 20 miljard euro, nu is dat 50 miljard euro. Plots wordt 1 miljard euro iets waarover gesproken kan worden. Huisvesting is enorm belangrijk. 100.000 woningen kosten 15 miljard euro en kunnen op tien jaar tijd gerealiseerd worden. Dat zijn beslissingen die Vlaanderen kan nemen. 80 procent van de kinderen in kansarmoede vallen uit het onderwijs en zullen 60 procent van de tijd werkloos zijn in de volgende veertig jaar. Elk kind kost 700.000 euro. Het kost zeven keer meer om de toekomst van een volwassen vader te herstellen dan het zou kosten om ervoor te zorgen dat een kind via onderwijs een fatsoenlijke, zinvolle toekomst kan uitbouwen.

12. Parlement en reflectie

Vijf jaar geleden heeft de Europese Commissie initiatieven genomen. Via Quantitative Easing for People kan de Europese Investeringsbank grote sommen geld mobiliseren. Theo Vaes vraagt het Vlaams Parlement om dit verder te onderzoeken. Slide 24 toont een aantal doorgerkende modellen.

13. Hoop

De spreker citeert Rutger Bregman: "Het kan en het is nu de tijd. We willen betere zorg en mensen willen meer bijdragen." Theo Vaes nodigt iedereen uit om wat vandaag ondenkbaar is, samen aanvaardbaar en zinvol te maken. Dit kan beleid worden.

14. Conclusie

Men moet stoppen met ad hoc geld te geven. De mentale ruimte in de hoofden van de beleidsmakers is uniek. De overheid leent aan bijna nul procent wat ongelooflijke mogelijkheden geeft. Deze commissie kan inzetten op hefboomen voor radicale veranderingen: het is goedkoper en sneller terugverdiend dan zonnepanelen. Geef mee vleugels aan ArmenTeKort.

V. Vragen van de leden

1. Vragen van Maaïke De Rudder

Maaïke De Rudder dankt de spreker voor zijn uitgebreide toelichting. ArmenTeKort maakte deel uit van de taskforce kwetsbare gezinnen. Hoe heeft men die werking ervaren? Hoe heeft men de aanpak voor kwetsbare gezinnen mee kunnen stroomlijnen? Wat waren de adviezen? Hoe zijn die opgenomen?

Hoe heeft ArmenTeKort de buddywerking kunnen continueren tijdens de lockdown? Zijn er good practices die kunnen worden doorgegeven aan andere organisaties?

Zijn er mensen waarmee het contact volledig verwaterd is? Hoe is men daarmee omgegaan? Hoe heeft men de draad terug kunnen oppakken om mensen opnieuw met elkaar te verbinden?

2. Vragen van Sihame El Kaouakibi

Sihame El Kaouakibi dankt Theo Vaes voor zijn toelichting. Draagvlak is inderdaad enorm belangrijk. De armoedebaarometer toont op alle vlakken een stijging. Het verhaal van Dylan was voor velen een wake-upcall. Zijn wens was meer geld voor eten: geen aalmoes, maar structurele oplossingen. Wat kan het beleid, naast middelen, bijdragen aan het draagvlak?

Buddy's zijn heel belangrijk. Het Vlaams Parlement wil inzetten op buddywerking over alle beleidsdomeinen. ArmenTeKort wil graag 5000 buddy's. Hoe gaat men dat doen?

Er wordt sterk ingezet op digitalisering die inclusief moet zijn. Hoe kan men ervoor zorgen dat men niemand achterlaat? Welke mogelijkheden zijn er om te werken aan die digitale inclusie?

Theo Vaes sprak over een verschuiving van armoederisico naar acute armoede. Gaat het over het grootste deel van de doelgroep? Kan hij dit kwantificeren?

ArmenTeKort kon in de lockdown snel schakelen om lokale initiatieven te nemen. Hoe kan het bovenlokale niveau ook sneller schakelen als het gaat over armoedebestrijding?

3. Vragen van Ann De Martelaer

Ann De Martelaer dankt Theo Vaes voor zijn optimistische getuigenis. Blijft hij nog wel zo optimistisch als hij de Septembeerklaring en het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2020-2024 leest?

ArmenTeKort was 1 van de 25 organisaties die in de taskforce kwetsbare gezinnen vertegenwoordigd was en adviezen kon geven. De kantelmomenten zijn de voorbije maanden niet gebruikt. De voorgestelde trap is een heel mooie theorie maar de praktijk is toch anders.

Het is goed om gewone mensen te confronteren met armoede en samen op pad te gaan. Toch zal het draagvlak vooral bij de verkozenen moeten liggen want zij zullen moeten bepalen of er een radicale omslag zal worden gemaakt. Hoe gaat men de brug leggen tussen de vele buddy's en het politieke draagvlak?

Investeert ArmenTeKort ook in ervaringsdeskundigen als buddy? Hoe reageert men op het plan van deze Vlaamse Regering om ervaringsdeskundigen niet meer te subsidiëren?

4. Vragen van Maxim Veys

Maxim Veys dankt Theo Vaes voor de toelichting. Hij waardeert het enorm dat iemand met zo'n carrièreprofiel zich zo sterk engageert voor armoede.

Maxim Veys hoort veel echo's uit de New Social Deal, een aanzet tot relanceplan dat sp.a heeft gelanceerd waarin slim investeren wordt voorgesteld als sparen voor morgen. Voor velen is armoedebestrijding belangrijk, tot de budgetten moeten volgen. Hij hoopt dat het ooit mag keren.

De spreker is teleurgesteld over de gezinscoaches die werden aangekondigd in het Vlaamse regeerakkoord. Bij lezing blijkt het vooral om een kader te gaan. Gezinscoaches hebben een soort van buddywerking en kunnen een vertrouwensrelatie opbouwen. Wat is de mening van Theo Vaes over gezinscoaches? Kan dit werken?

Theo Vaes zei dat men voor 15 miljard euro 100.000 woningen kan bouwen in tien jaar. Kan de markt het betaalbaarheidsprobleem op de woningmarkt oplossen of kan het enkel via de overheid?

Voor Theo Vaes kan dit een kantelmoment zijn. Tijdens de lockdown was er een groot gevoel van solidariteit, maar Maxim Veys heeft het gevoel dat dit nu wat is weggevallen. Ervaart Theo Vaes dit ook zo?

5. Vragen van Jos D'Haese

Jos D'Haese dankt Theo Vaes voor zijn engagement. Hij kent het project niet goed, maar mensen versterken kan men enkel maar aanmoedigen.

Als het in het Vlaams Parlement over armoedebeleid gaat, haalt de minister steeds ArmenTeKort aan dat extra steun krijgt. Het verbaast de spreker dat Theo Vaes zegt dat de middelen er niet waren op het moment dat men ze nodig had. Hoe komt dat?

ArmenTeKort werkt volgens Theo Vaes weinig structureel aan armoede. Het is duidelijk dat dit preventieve en structurele maatregelen niet kan vervangen, maar wel een aanvulling kan zijn.

ArmenTeKort merkte niet meteen een probleem van digitalisering bij de kanszoekende buddy's. Dat is vreemd omdat alle andere armoedeorganisaties net spreken van een heel groot probleem van digitalisering. Hoe verklaart men dit?

Misschien moet ArmenTeKort aan Johnson & Johnson voorstellen om hun medicijnen goedkoper te maken, wat een zeer grote impact zou hebben voor mensen in armoede.

6. Vragen van Katja Verheyen

Katja Verheyen zegt dat ze heel enthousiast is over ArmenTeKort. Theo Vaes zei dat de ad-hockosten lijken op pleisters op een houten been, maar ad-hockosten zijn soms acuut nodig. Er zijn ook middelen naar de lokale besturen gegaan en het is aan hen om ze in structurele projecten in te zetten.

Wat is het belangrijkste wapen tegen armoede? Voor Netwerk tegen Armoede is een belangrijk wapen tegen armoede een menswaardig inkomen. Volgens Katja

Verheyen zijn er gezinnen met een waardig inkomen die toch als kansarm worden beschouwd door andere factoren. Wat is de visie van ArmenTeKort hierop? Het lid vraagt ten slotte hoe ArmenTeKort de taskforce heeft ervaren?

7. Vragen van Immanuel De Reuse

Immanuel De Reuse dankt Theo Vaes voor zijn geëngageerde toelichting. Hij vindt het aangenaam om te zien dat er ook in de aanpak van armoede innovatie is. ArmenTeKort gaat uit van het herstel van de eigenwaarde van mensen, wat, naast het financiële, heel belangrijk is om aan de maatschappij te kunnen deelnemen.

Immanuel De Reuse vindt het lovenswaardig dat ArmenTeKort met zijn werking 85 procent nieuwe mensen bereikt. Theo Vaes wil het project uitrollen naar andere steden in Vlaanderen. Hoe is de relatie met de lokale besturen? Hoe zal hij hen betrekken en welke rol ziet hij weggelegd voor de lokale besturen?

VI. Antwoord van Theo Vaes

Theo Vaes beseft goed hoe belangrijk elk onderdeel op het ingewikkelde en complexe schema is. Er moeten structurele en fundamentele oplossingen komen, maar volgens de spreker is er vandaag geen draagvlak voor. De investering is veel te groot. Er moet een kanteling van gedachten komen. Daarom investeert ArmenTeKort zoveel in het zoeken van vrijwilligers die vandaag niet geëngageerd zijn. Men zoekt talenten die hefboomen kunnen zijn zoals macro-economen of grondwet-specialisten. Die vindt men niet in de huidige pool van vrijwilligers. Het gaat over een structureel en fundamenteel verhaal, wat niet altijd duidelijk is voor alle beleidsmakers.

Bij het aantreden van de minister had ArmenTeKort vier medewerkers gevraagd, en men kreeg er vijf. Men had niet goed gelezen want men kreeg er vijf gespreid over vijf jaar. Dit had natuurlijk cashflowconsequenties.

Het initiatief komt altijd van het lokaal bestuur. ArmenTeKort levert de knowhow om een lokale werking op te bouwen. Het lokale bestuur zorgt voor de financiën, en zorgt ervoor dat de kanszoekende en kansbiedende buddy's bij elkaar kunnen komen.

Zowel bij de opleiding als bij het opmaken van het plan zijn ervaringsdeskundigen ingezet om de assumpties te toetsen.

In corona heeft men eigenlijk niets nieuws geleerd, maar het is wel overduidelijk geworden dat het gaat om verbinding. De grote verdienste van een buddywerking is de verbinding die wordt gemaakt tussen twee werelden die elkaar nooit zouden ontmoeten. Als men een maatschappelijk draagvlak wil creëren, moet dit op grote schaal gebeuren. Het handengeklap tijdens corona was eerder een sentiment dan een onderliggende kracht, maar zes dagen opleiding en honderd ontmoetingen verandert iemand en zijn inzicht. Als men mensen de zin van iets kan aantonen, is men bereid om zich te engageren.

Er zijn uiteraard acute noden waar onmiddellijk een oplossing voor moet worden gevonden.

Theo Vaes zat zelf niet in de taskforce en hij heeft er niet voldoende kennis van om een eerlijk antwoord te geven. ArmenTeKort was actief lid op verschillende momenten.

Buddy's gingen zelf heel innovatief te werk tijdens corona. Het verlangen naar een relatie is heel sterk. Vijf jaar geleden heeft Theo Vaes onderzoek gedaan naar digitalisering van mensen in armoede. Het grootste gedeelte van hen heeft wel degelijk een smartphone, maar geen belwaarde. Men heeft vijfhonderd mensen gebeld. Voor een heel deel van hen heeft men meerdere keren moeten bellen, de hulpverlener moeten inschakelen of met Facebook moeten chatten. Technologie is dus heel belangrijk in het onderhouden van een relatie.

Een op drie van de buddy's stopt, zowel voor als na corona. Die mensen worden wel opnieuw gekoppeld wat veel geld en energie vraagt.

Inclusie is belangrijk. Het gebrek aan laptops bleek de eerste weken van corona niet acuut. Intussen werkt men wel samen met het atheneum om ervoor te zorgen dat elk kind en tablet kan hebben tegen een kleine vergoeding.

De belangrijkste bijdrage van ArmenTeKort zijn niet zozeer de buddy's. Generatiearmoede bestaat al generaties lang. Het experiment gaat alleen over vijfduizend mensen die men in Antwerpen probeert te helpen om aan te tonen dat het kan. Er zijn wel heel veel mensen bijgekomen. ArmenTeKort beseft de relativiteit van de buddywerking zelf in dit experiment. Het is een onderzoeksproject. ArmenTeKort is een actieonderzoek en men doet toevallig veel actie.

Men krijgt wel heel veel medestanders uit onwaarschijnlijke hoek om mee na te denken, en te helpen met de terugverdienmodellen of slim investeren.

In Antwerpen loopt momenteel een project met drie scholen waar alle kinderen uit het eerste middelbaar een leerbuddy krijgen en waar men bij elk gezin kijkt wat de noden zijn. Dit gebeurt samen met een aantal andere organisaties zoals Domo. 80 procent van de kinderen uit de kwetsbare gezinnen halen geen diploma van het middelbaar onderwijs en dat probeert ArmenTeKort aan te pakken door de kinderen te ondersteunen tijdens hun hele schoolloopbaan.

Als de overheid goed zou rekenen, rationeel zou kunnen besluiten en de burgers duidelijk zou kunnen informeren over de voordelen van een investering in sociale woningen, zouden burgers dit aanvaarden en kan de overheid financieren. Het is niet eenvoudig. Het proces van innovatie zal waarschijnlijk vanuit andere hoeken komen. Er zijn mensen die sneller kunnen schakelen. Inclusio bijvoorbeeld wil op grote schaal betaalbare woningen aanbieden als investeringsobject. Het beleid zou bijvoorbeeld een fonds kunnen oprichten waarbij de Vlaamse spaarder zijn spaargeld op een veilige manier kan beleggen. Hetzelfde model is uitgewerkt voor onderwijs. Als men het boek *Schaarste* van Eldar Shafir leest, wordt de these van Theo Vaes helemaal duidelijk.

De *voorzitter* dankt Theo Vaes voor de toelichting van zijn project.

VII. Uiteenzetting door Anita Cautsers, directeur CAW Groep

1. Why-verhaal: waarom doen we wat we doen en vecht het CAW met je mee?

Een samenleving die zich ernstig neemt, voert een armoedebestrijdingsbeleid en dat is, volgens *Anita Cautsers*, geen utopie. Het Netwerk tegen Armoede heeft heel duidelijk aangetoond hoe dat beleid kan worden gevoerd. Het CAW staat achter de zeven ambities, en het zou het de hulpverleners gemakkelijker maken, mochten die ambities ook worden waargemaakt.

De meerwaarde van samenwerking is tijdens de voorbije periode heel duidelijk geworden, en zeker de verbinding tussen zorg en welzijn.

Waarom staan tweeduizend hulpverleners, medewerkers en evenveel vrijwilligers dag in dag uit klaar om met mensen in kwetsbare situaties en uit deze kwetsbare doelgroepen te werken? Iedereen levert een gevecht, vaak onzichtbaar en meestal alleen. De ene vecht tegen aanmaningsbrieven, de andere vecht tegen zichzelf. Het CAW helpt hierbij en ondersteunt. Tegelijk signaleert het CAW trends, formuleert het oplossingen en zoekt het allianties voor een inclusieve maatschappij en een menselijker beleid.

2. Acties en aanpassingen tijdens corona

2.1. Vooraf

Op 12 maart 2020 werd een cliënt vanuit spoed naar huis gestuurd met een papiertje met richtlijnen en dat was voor het CAW de alarmbel dat men moest ageren. De cliënt verbleef in een opvangcentrum en men heeft onmiddellijk maatregelen moeten nemen om hem af te zonderen. Intern en op sectorniveau werd een crisiscel opgericht waarin wekelijks alle directeurs samenkwamen. Er werd een sectorale projectgroep opgericht die adviezen aan de overheid heeft geformuleerd om richtlijnen aan te passen aan de sector. Er was goede afstemming met de administratie.

Het grootste probleem was het niet tijdig hebben van beschermingsmateriaal. De CAW's hebben zelf materiaal besteld en men heeft kunnen rekenen op de solidariteit van heel wat andere organisaties. De CAW's hebben ook deelgenomen aan het federale psychosociale coördinatiecomité dat in gang schiet bij elke grote gebeurtenis of ongeval. Men heeft ook deelgenomen aan de projectgroep psychosociaal welzijn in de schoot van de taskforce die jammer genoeg enkel gericht was op residentiële settings en die de ambulante dienst- en hulpverlening niet mee in de focus nam. Daarnaast was men ook actief in de taskforce kwetsbare gezinnen.

2.2. Eigen aanbod: honderd procent blijven verder werken

Het CAW is 100 procent blijven verder werken. Men heeft onmiddellijk massaal ingezet op digitale hulpverlening die men verruimd heeft. Men heeft al meer dan tien jaar ervaring met chat- en mailhulpverlening. Chatten kon op weekdays van 11 tot 20 uur, mail wordt binnen de 48 uur beantwoord, de gratis telefoonlijnen zijn open op weekdays van 9 tot 17 uur, en er werd een gratis nummer voor gedetineerden geïnstalleerd. Men is dus snel van face to face naar online overgeschakeld, of naar beeldbellen met bestaande cliënten om het contact te behouden. Men heeft de face to face behouden voor dak- en thuislozen, residentiële opvang en crisissituaties. De beveiligde opvang werd verruimd. Het CAW heeft tijdens de coronatijd heel sterk buiten de lijntjes gekleurd en zich niet gehouden aan regelgeving, niet aan de VIPA-regels en zeker niet-GDPR-proof gewerkt. April 2020 was een dieptepunt voor de werking met bepaalde kwetsbare doelgroepen en de face-to-facecontacten en men is dan snel overgeschakeld naar meer face-to-facecontacten bij de versoepelingen in juni 2020.

2.3. Samenwerking

De CAW's hebben samengewerkt met heel wat andere actoren. Zo heeft men in april en mei 2020 de back-up georganiseerd – de back-up is gelukkig niet gebruikt – voor de nulde lijn en voor het telefoonnummer 106 van Tele-Onthaal. Men heeft samengewerkt met lokale besturen in functie van ruimere locaties voor inloopcentra, voor opvang of voor maaltijdbedeling. Er is ook een samenwerking opgezet met het Vlaams Apothekers Netwerk voor het initiatief van het 'masker 19'. Masker 19 – detectie intrafamiliaal geweld – was niet zo'n succes maar er

wordt nu een nieuw project opgestart. Er werden afspraken gemaakt met huisartsen en sociale diensten van ziekenhuizen. Er is ook samengewerkt met het initiatief PlantTroost. Het proactieve aanbod aan psychosociale begeleiding voor nabestaanden van COVID-19 en overledenen tijdens de coronacrisis is actief aangeboden aan woonzorgcentra, VAPH-voorzieningen en begrafenisondernemers. Er is een infobrochure met tools voor het brengen van slecht nieuws verspreid. Ook aan de retailsector werd een proactief psychosociaal aanbod voor de medewerkers gedaan. In opdracht van het Rode Kruis werd opvang en ondersteuning van gepatrieerden georganiseerd. In samenwerking met samenlevingsopbouw werd een outreachend aanbod opgezet voor kwetsbare doelgroepen.

3. Hulp aan kwetsbare doelgroepen

3.1. Dak- en thuislozen

Alleen de dienstverlening in de inloopcentra werd behouden, daar staan wasmachines ter beschikking, naast douches en sanitair, lockers, koffie en eventueel meeneemmaaltijden. De opvangcentra zijn altijd open gebleven en er was geen veralgemeende opnamestop. De coronamaatregelen konden door straat slapers niet worden nageleefd. Men heeft briefjes uitgedeeld die de straat slapers aan de politie konden laten zien zodat ze in straten en parken konden blijven. De nacht-opvang is opengebleven voor de mensen die overdag op straat moesten blijven. De inloopcentra werden druk bevraagd omdat andere openbare ruimten gesloten waren. Sommige lokale besturen hebben andere locaties zoals sporthallen ter beschikking gesteld om toch enige vorm van dienstverlening coronaproef te kunnen blijven organiseren.

De hulpverleners werden geconfronteerd met beschermingsmateriaal en gezondheidsrichtlijnen waarmee ze normaal niet werden geconfronteerd. Ze hebben zich dat snel eigen gemaakt, ook al was er geen CRA zoals in woonzorgcentra. De CAW's hopen in de toekomst veel meer te kunnen samenwerken met vaste huisartsen, verbonden aan de opvangcentra of in samenwerking met wijkgezondheidscentra.

Eind april en begin mei 2020 zijn er testings gebeurd. Heel verbazend zijn er binnen de opvangcentra zeer weinig tot geen besmettingen vastgesteld. Men blijft zijn hart vasthouden. Op dit moment is er nog geen echte uitbraak zoals in de woonzorgcentra. Er zijn dertien positieve gevallen vastgesteld in drie locaties, waarvan zeven in een locatie.

Hoe is de aanpak van de dak- en thuislozen in de toekomst? Anita Cautelaers meent dat men een regelluw kader moet krijgen, met afbouw van collectief groepswoon (meerdere cliënten op één kamer) en meer studiomaten. Betaalbare woningen zijn heel erg nodig om Housing Firstprojecten te kunnen organiseren.

3.2. Ambulante en preventieve woonbegeleiding

De face-to-facecontacten zijn ook in die context heel belangrijk. De bemoeizorg, het aan huis komen, is een van de kritische succesfactoren om aan preventieve woonbegeleiding te kunnen doen. Een getuigenis van een van de hulpverleners geeft aan dat toen men na de lockdown opnieuw van start ging met preventieve woonbegeleiding, men opnieuw van nul moest beginnen om die vertrouwensband op te bouwen en van start te kunnen gaan.

De informatie die in de media kwam dat de huur gedurende drie maanden niet betaald moest worden, werd door sommige mensen vertaald als 'we moeten onze factuur niet betalen'. Als men dan niet kort op de bal speelt om die informatie te duiden, recht te zetten en de mensen te ondersteunen om uitstel van betaling te

vragen, dan ontstaan er problemen waardoor mensen nog meer schulden cumuleren.

In het kader van woonbegeleiding is het belangrijk dat men in de toekomst huisbezoeken kan blijven doen. Het is belangrijk om er aandacht aan te blijven geven om zo preventief mogelijk te kunnen ingrijpen. Men vraagt aan de verhuurders om het te melden wanneer er signalen zijn van het niet-betalen van facturen of dreiging tot uithuiszetting, want de effectiviteit van preventieve woonbegeleiding is heel duidelijk bewezen, ook door wetenschappelijk onderzoek.

3.3. Gedetineerden

De gedetineerden zaten al in hun kot, maar plots mocht men niet meer binnen. Op vraag van de gedetineerden zelf is er een gratis 0800-nummer geïnstalleerd waarmee de gedetineerden vanuit elke gevangenis de CAW's toch konden bereiken. Dat was zeer succesvol. Er waren dagen van 400 tot 500 oproepen. Het gemiddelde tijdens die periode was 300 oproepen per dag. Dat nummer wordt behouden. Ook gevangenis en moeten wat meer aandacht besteden aan ICT en telecom. In de gevangenis van Ieper bijvoorbeeld is er slechts één telefoon voor dertig gedetineerden. Dat is niet meer van deze tijd.

Er zijn mensen vroeger vrijgelaten wegens corona. De hulpverleners die werkzaam zijn in het justitiële welzijnswerk vragen om de hulpverlening tijdig te informeren dat die mensen worden vrijgelaten en dat ook slachtoffers verwittigd worden. Er was ook een verlengd penitentiair verlov voor sommige gedetineerden. De hulpverlening was daarvan niet op de hoogte en kon er bijgevolg niet op anticiperen om ondersteuning aan te bieden. Het is belangrijk om betere afstemming te hebben met de hulpverlening.

3.4. Gezinnen met relatieproblemen en familiaal geweld

Wat betreft gezinnen met relatie- en familiaal geweld, is het belangrijk aan te geven dat men vooral dacht dat er heel wat nieuwe vragen zouden binnenkomen. In juni 2020 was er een stijging. Tijdens de vakantiemaanden is dat wat afgevlakt. In september 2020 zijn de vragen over familiaal geweld en scheidingen aan het groeien. Men spreekt niet van wachtlijsten maar van wachttijden. Het is eigen aan een eerstelijnsdienst dat men mensen niet loslaat. Men geeft mensen in het onthaal sowieso een eerste gesprek. Men houdt hen vast in het onthaal, en kijkt hoe men zo snel mogelijk begeleiding kan opstarten of doorverwijzen naar privétherapeuten mocht dat nodig zijn.

Tijdens de maanden mei en juni 2020 waren er bijkomende tijdelijke opvangplaatsen voor veilige opvang. Die werden goed gebruikt. Daarna was het probleem om de mensen binnen de huidige conjunctuur en de vastgelegde opvangcentra weer allemaal een opvang te bieden.

Anita Cautaers vindt het belangrijk om in de toekomst een constante monitoring te doen van de instroom in het kader van de beveiligde opvang en de vragen in het kader van relatieproblemen en scheidingsbemiddeling. In het kader van het actieplan Zorgen voor Morgen heeft men tijdelijke middelen ontvangen om daar zeer sterk op in te zetten. Het is belangrijk dat die tijdelijke middelen duurzaam kunnen worden ingezet en niet slechts voor een bepaalde periode. Die problemen zijn niet alleen tijdens de coronaperiode naar boven gekomen, ze zijn alleen maar scherper zichtbaar geworden. Ze zullen blijvend moeten worden aangepakt. Daarom zijn campagnes naar het brede publiek in het kader van het bespreekbaar stellen van die problemen belangrijk. Men moet ook wijzen op de manier waarop men werkt. Men biedt een continuüm aan van preventie tot curatie. Het is

belangrijk dat de CAW's dat omvattend integraal aanbod, waar men heel sterk inzet op preventie maar ook op curatie, blijvend in de markt kunnen zetten.

Het outreachende aanbod naar slachtoffers en nabestaanden is hetzelfde verhaal als het psychosociaal aanbod ten aanzien van relatieproblemen, scheidingen en familiaal geweld.

3.5. Jongeren en jongvolwassenen

Anita Cautaeers vestigt er de aandacht op dat er bij jongeren en jongvolwassenen een groep is die uit de boot valt. Men heeft bijvoorbeeld in de taskforce kwetsbare gezinnen de vraag gesteld om een gratis gsm-abonnement te geven aan kwetsbare jongeren, die allemaal wel een gsm hebben maar geen abonnement, geen wifitoe-gang en geen hotspots meer konden gebruiken omdat de openbare ruimte gesloten was. Men heeft aan allerlei leveranciers die vraag gesteld. Zij hebben aangegeven dat ze al heel wat inspanningen hadden gedaan voor kwetsbare gezinnen. Dat klopt, maar het zijn net de kwetsbare jongeren die alleen leven die uit de boot vielen en geen gebruik konden maken van de gratis verdeling van laptops. Daarom vond zij het spijtig dat werd geweigerd om een antwoord te bieden op die concrete vraag. Bij die doelgroep is men ook snel overgestapt op een face-to-facehulpverlening om de jongeren op te vissen en te ondersteunen.

Er was een heel goede samenwerking via een proefproject met Awel waar zij een warme doorverwijzing via chat konden doen naar het CAW en afspraken konden maken. Het proefproject is in 2019 gestart en kon nu ten volle worden uitgerold. Men zal dit evalueren en bekijken hoe men dit kan verderzetten. Het is belangrijk om in het kader van de nieuwe digitale media, middelen te hebben om in te zetten op blended hulpverlening. Het is niet digitaal of face to face maar beide samen. De voorbije periode heeft aangetoond dat die aanpak heel sterk naar voren kan worden geschoven om wanneer het nodig is een face-to-facecontact te hebben en wanneer het kan, te chatten of te beeldbellen, afhankelijk van de context en de noden van de cliënt. Men wil ook heel sterk inzetten op de uitrol en de verruiming van de projecten 1Gezin1Plan en de outreach naar kwetsbare jongvolwassenen, en de outreachende aanwezigheid en hulpverlening in de OverKophuizen uitbreiden.

4. Aanbevelingen voor de toekomst

Het is heel belangrijk om het eerstelijnswelzijnswerk en sociaal werk te versterken. In deze periode hebben de huisartsen een oproep gedaan dat ze overwerkt zijn. Mocht het sociaal werk nauwer betrokken worden, dan kan men een aantal opdrachten en taken van huisartsen overnemen, vooral in het kader van informatie, motivering voor thuisisolatie en psychosociale ondersteuning. Men ziet hoe men dat aanpakt in de COVID-19-teams die in de zorgraden zijn opgericht. Het is belangrijk dat de organisatiestructuur van de zorgraden en de eerstelijnszones nu een uitrol krijgt en dat de samenwerkingsverbanden van het GBO in de context van een eerstelijnszone verder kunnen worden uitgebouwd om een antwoord te bieden op de vragen die al gesteld zijn. De kernpartners van het GBO, de OCMW's, de diensten maatschappelijk werk en de CAW's zijn de uitgelezen partners om lokaal te zien welke de kwetsbare doelgroepen zijn en om de situaties die kwetsbaarheid teweegbrengen, aan te pakken. Er is een structuur opgezet. Er is het decreet van 16 februari 2018 betreffende het lokaal sociaal beleid. Anita Cautaeers roept op dat ten volle tot zijn recht te laten komen en ervoor te zorgen dat daar de nodige middelen en ondersteuning voor zijn.

De spreker vindt het belangrijk om de samenwerking tussen welzijn en gezondheid te faciliteren. Het project van de apothekers en de CAW's dat werd opgezet en de werking in de zorgraden en de uitbouw van die zorgraden, zijn structuren die de

vinger aan de pols kunnen houden en heel dichtbij en concreet op het terrein zien wat er gebeurt, en dat in samenwerking met lokale besturen die daar een duidelijke regierol in hebben.

Vanuit een visie op geïntegreerde zorg is buurt- en wijkwerking van belang, waarvan er al voorbeelden van concrete initiatieven zijn. Het is belangrijk dat vertrokken wordt vanuit die visie en dat er een meer geïntegreerd beleid komt, zowel op Vlaams als op lokaal niveau.

Het stimuleren van blended hulpverlening en face-to-facecontacten in eerstelijns-hulpverlening mogen nooit gestopt worden. De spreker doet nog een oproep voor betaalbare huisvesting. Daarvoor is voldoende motivatie gegeven door de voorgaande sprekers. Voor de CAW's is het heel belangrijk om de Housing Firstprojecten verder te kunnen uitrollen.

Anita Cautaeers dankt de commissie voor de haar toegemeten tijd, hoewel ze het spijtig vond dat ze niet dieper kon ingaan op een aantal zaken.

VIII. Vragen van de leden

1. Vragen van Sihame El Kaouakibi

Sihame El Kaouakibi merkt op dat de OCMW's heel wat nieuwe mensen hebben gezien die voor het eerst hulp nodig hadden. Verdoken armoede groeit steeds meer. Hoe gaat het CAW om met mensen die voor het eerst ondersteuning nodig hebben en misschien niet altijd de weg vinden? Gebeuren daar extra zaken voor? Kunnen er zaken beter om nieuwe doelgroepen beter te bereiken? Het is ook niet evident omdat het om een diverse groep mensen gaat.

Welke structurele oplossingen zijn er nodig voor thuis- en daklozen nu de winter voor de deur staat en corona nog volop bezig is? Wat kan er op korte en lange termijn gebeuren om drama's te voorkomen?

Anita Cautaeers had het over samenwerking. Sihame El Kaouakibi ziet lokaal heel wat krachtige organisaties met middelen en mensen die heel belangrijk zijn voor stabiliteit. Er zijn ook heel wat kleinere organisaties die zich specifiek richten op bepaalde groepen in de maatschappij. Is het CAW mee de facilitator van dat ecosysteem? Gaan ze zelf outreachend te werk, niet alleen naar de doelgroepen maar ook naar de organisaties om de handen in elkaar te slaan en na te gaan hoe de wendbaarheid van kleine organisaties gebruikt kan worden om meer slagkracht en impact te hebben?

De spreker is pro digitalisering, maar zit gewrongen met digitale hulpverlening. Denkt Anita Cautaeers dat mensen trager zijn geholpen door de digitalisering? Zit er druk op de belasting van de organisaties? Zijn ze al volledig verzadigd? Zijn er bepaalde risico's en wat kan daar concreet aan gedaan worden?

2. Vragen van Ann De Martelaer

Ann De Martelaer bedankt de spreker voor haar boeiende uiteenzetting. Het CAW bestaat uit heel wat verschillende diensten. Eind 2019 en begin 2020 is er vaak gesproken over besparingen. Hebben die besparingen invloed gehad op de manier waarop ze het tijdens corona hebben kunnen aanpakken?

Toen ze in het verleden communicerende vaten waren met de OCMW's gaf het beleid minder geld aan de CAW's en meer aan de OCMW's. Uit de uiteenzetting leert Ann De Martelaer dat de CAW's heel veel hebben samengewerkt met veel

verschillende diensten, zoals OCMW's. Het lijkt ook alsof die samenwerking goed is verlopen. Er zijn nieuwe projecten, zoals het actieplan Zorgen voor Morgen, en nieuwe middelen. In een aanbeveling zegt Anita Cautaeers dat zorg en welzijn meer moeten samenwerken. Er wordt weer veel hooi op de vork genomen. Is er overleg met de subsidiërende overheid om de zorg die de CAW's nu aanbiedt op een of andere manier structureel te verankeren?

3. Vragen van Maxim Veys

Maxim Veys vindt het indrukwekkend hoe snel de CAW's hebben omgeschakeld naar veel minder evident werken. Hadden ze daarvoor genoeg mensen? Tijdens de nachtopvang wordt er bijvoorbeeld vaak gewerkt met vrijwilligers. Hoe is dat opgelost?

Het actieplan over dak- en thuisloosheid is in opmaak. Sp.a is voorstander van de Finse aanpak met doelstellingen en indicatoren. Anita Cautaeers zegt dat de middelen anders besteed moeten worden dan aan een telling. Al sinds 2011 is het de bedoeling dat er een telling zou komen. Zegt de spreker daarmee dat er een keuze gemaakt moet worden of gelooft ze niet in een telling? Wat zijn de verwachtingen omtrent het actieplan? Zal er voldoende in zitten om dak- en thuisloosheid op te lossen, ook buiten corona?

4. Vragen van Jos D'Haese

Jos D'Haese bedankt de spreker voor de toelichting, de ongelooflijke flexibiliteit en het enorme werk dat is verzet in de afgelopen maanden. Hoe hebben de CAW's de digitale hulpverlening ervaren? Hadden de mensen die hulp nodig hadden de juiste middelen daarvoor? Zijn ze mensen kwijtgeraakt doordat fysieke hulpverlening niet meer mogelijk was?

De inloopcentra zijn uitgebreid, bijvoorbeeld met sporthallen. De regels met betrekking tot corona blijven echter even streng en sporthallen worden ondertussen ook weer gebruikt voor andere zaken. Hoe zit het met mensen die nog altijd thuisloos zijn en nood hebben aan een inloopcentrum?

Op het vlak van beschermingsmateriaal kon men in het begin rekenen op grote solidariteit. Hoe is de situatie vandaag? Zijn ze zelf verantwoordelijk voor aankoop en logistiek van beschermingsmateriaal? Worden die kosten vergoed?

Hoe wordt er omgegaan met het testen van het personeel? Wordt er preventief getest?

Hebben de besparingen impact gehad op de manier waarop de crisis is aangepakt? Corona zorgt ervoor dat het niet beter gaat met kansarmoede en met mensen die in moeilijke situaties leven. Zijn er al contacten geweest met het kabinet, de minister of de administratie over het al dan niet verderzetten van de geplande besparingen?

5. Vragen van Katja Verheyen

Katja Verheyen vond de uiteenzetting heel boeiend. Anita Cautaeers wees erop dat samenwerking heel belangrijk is en dat dit heel goed is gegaan. Katja Verheyen hoopt dat dit zo kan blijven met de verschillende partners, organisaties en lokale besturen. Iedereen in de hulpverlening is ontzettend creatief geweest en ze hoopt dat ook dit verdergezet kan worden.

De CAW's zijn in de crisis heel erg zichtbaar gebleven. Er waren geen face-to-facecontacten en huisbezoeken meer waardoor er heel snel is overgeschakeld op

telefonische en digitale hulpverlening, maar niet iedereen is daarin mee. Hoe heeft Anita Cautaeers dat ervaren? Werden er mensen niet bereikt tijdens de lockdown? Zijn er ook nieuwe cliënten bijgekomen, bijvoorbeeld bij de JAC's?

Hoe verloopt de werking op dit moment bij de meeste diensten van het CAW? Draaien zij opnieuw zoals voorheen? Masker 19 was niet zo'n succes. Hoe had dit beter aangepakt moeten worden?

De inloopcentra zijn open gebleven en er was geen opnamestop, maar Katja Verheyen heeft iets anders gehoord in Limburg. Dat is dan opgelost met een tijdelijk alternatief. Ze kreeg daar graag meer duidelijkheid over.

De gedetineerden zijn een groep waarover niet werd gesproken tijdens de lockdown, maar ook zij hebben recht op contacten en op psychosociale begeleiding met het oog op re-integratie in de maatschappij. Katja Verheyen is blij dat Anita Cautaeers dat heeft aangehaald.

6. Vragen van Maaike De Rudder

Maaike De Rudder dankt de spreker voor haar uitvoerige toelichting. Ondanks het feit dat alles heel snel is moeten gaan, was er vanuit het CAW een ongelooflijke inzet om in te spelen op die gewijzigde situatie. De hulpverlening is op die manier mogelijk gebleven. Telefonische en onlinehulpverlening zal niet voor iedereen een oplossing zijn geweest, maar het is beter dan niets.

Wat was de impact op de groep van de gedetineerden? Hoe zit dat voor de toekomst?

De centra voor dak- en thuislozen zijn steeds open gebleven. Hoe is de toepassing van de coronamaatregelen verlopen? Was dat moeilijk of haalbaar?

In welke mate zijn hulpverleningstrajecten waarbij fysiek contact nodig is, verdergezet kunnen worden via digitale kanalen? Zijn er mensen afgehaakt? Of heeft dit mensen net een stap doen zetten naar de hulpverlening?

Welke moeilijkheden ervaart het CAW op het vlak van dienstverlening nu nog door corona?

IX. Antwoord van Anita Cautaeers

Anita Cautaeers wijst erop dat medewerkers van de CAW's zich heel flexibel opstellen en heel creatief zijn. Ze zijn heel snel overgeschakeld op digitale en telefonische hulpverlening. Dat aanbod zat al in het pakket van de CAW's, wat het ook gemakkelijker maakte.

Er waren voldoende mensen in huis omdat alle hulpverleners wensten te blijven werken. In het begin hadden ze wel schrik omdat er onvoldoende beschermingsmateriaal was. Mensen hebben ook ingesprongen op andere diensten. Er was enorm veel solidariteit. Het beleid was om alle cliënten die in begeleiding waren op te bellen om te kijken op welke manier de begeleiding verdergezet kon worden en welke noden er waren. Ze zijn wel mensen kwijtgeraakt, maar dat is normaal. Toen de huisbezoeken opnieuw konden doorgaan, zijn die opnieuw opgevist.

Het heeft sommige commissieleden verrast dat er op het terrein goed is samengewerkt, maar die samenwerking dateert niet van vandaag. Al bij de oprichting van het CAW is er altijd samengewerkt met OCMW's, zeker in het kader van de opvangcentra en begeleiding van dak- en thuislozen. Dat de samenwerking zo vlot is

verlopen, kon maar door de afspraken die al gemaakt waren tussen de lokale besturen en de CAW's. De spreker hoopt dat in gemeenten waar de samenwerking nog niet geformaliseerd is, dit geformaliseerd wordt of nog beter op de rails komt in het kader van de uitrol van het GBO.

Hebben de besparingen zelf invloed gehad op de manier waarop men de coronatijd is moeten ingaan? Ja en neen. Ja, omdat de hulpverleners heel hard hebben gewerkt om op een andere manier aan hulpverlening te gaan doen. Het CAW vindt het belangrijk om de kwetsbare doelgroepen niet los te laten en vindt dat ze recht hebben op hulpverlening. Elke hulpverlener heeft aangetoond dat die besparingen er niet mogen zijn.

De besparingen zijn niet weg. Ze worden doorgevoerd, maar aan de andere kant worden ook bijkomende middelen gegeven die de besparingen enigszins neutraliseren. Anita Cautuers hoopt dat het duurzame middelen worden zodat men in de toekomst meer kan inzetten op het eerstelijns welzijnswerk.

Veel journalisten vroegen of de instroom tijdens de coronacrisis verhoogd was. Het antwoord was dat de instroom verhoogd kon zijn, maar dat men het niet wist. Mensen die een bezettoon krijgen, bellen misschien niet terug. Anita Cautuers denkt wel dat er meer vragen zijn dan men hulp kan bieden. Armoede stijgt, er zal dus meer hulp nodig zijn.

De spreker hoopt dat men nieuwe doelgroepen zal detecteren door het aanbod bekend te maken bij nieuwe doelgroepen, zoals begrafenisondernemers, Comeos en bedrijven waar mensen technisch werkloos zijn geworden. De CAW's stellen vast dat te veel mensen nog niet weten dat er een gratis eerstelijnsaanbod is.

In het Vlaamse regeerakkoord staat heel duidelijk dat bepaalde middelen kunnen worden overgedragen naar de OCMW's, maar dat is geen versterking van het eerstelijns welzijnswerk. Men sluipt middelen van de ene over naar de andere. De middelen moeten er zijn op het terrein om hulpverlening te kunnen bieden.

De voorbije coronaperiode kwamen er heel veel vragen om enquêtes in te vullen om te peilen naar het welzijn van de hulpverleners. Er gaat veel energie, tijd en kosten naar die onderzoeken. Anita Cautuers roept op iets te doen om daklozen op te vangen. Zorg dat er betaalbare woningen zijn. Steek daar het geld in, in plaats van te tellen. Anita Cautuers wil daarmee niet zeggen dat onderzoek en weten niet belangrijk zijn, maar ze heeft soms het gevoel dat het beleid gestoeld is op onderzoeken doen, tellingen doen en dan pas actie. Doe het eens omgekeerd: doe iets en meet dan of het effectief is of niet.

Is de digitale hulpverlening een belasting geweest voor de organisatie? CAW's zijn al erg gedigitaliseerd. Men werkt met een elektronisch cliëntendossier. Men kan dag per dag aangeven hoeveel cliënten er geholpen zijn en hoeveel er in begeleiding zijn. Voor sommige cliënten is een digitale hulpverlening de manier om heel moeilijke problemen bespreekbaar te maken. In andere contexten, zoals preventieve woonbegeleiding, kan men niet digitaal werken. Er moet dus een hulpverlening op maat zijn en men moet nagaan welke vorm van hulpverlening men moet inzetten op basis van de noden van de cliënt. Momenteel onderzoekt men ook hoe men outreachend kan werken op digitale platformen.

Het is net het DNA en de opdracht van een eerstelijns welzijnsdienst om veel hooi op de vork te nemen. Welke zijn de problemen in de samenleving en hoe kan men proberen om zowel structureel als individueel een antwoord te geven? De CAW's hopen dat de middelen die zijn toegekend in het kader van het plan Zorgen voor Morgen duurzaam kunnen worden ingezet en dat er zelfs nog een versterking komt

van het eerstelijnswelzijnswerk en het sociaal werk. Men kreeg al beloftes van het kabinet en Anita Cautaeers hoopt dat ze zullen worden waargemaakt.

In de inloopcentra gelden beschermingsmaatregelen en er zijn beschermingsmiddelen, maar de beschikbare locaties zijn onvoldoende groot. Men is op zoek naar grotere locaties, samen met de lokale besturen.

De oplossing voor de dak- en thuislozenproblematiek zijn Housing Firstprojecten: zorg dat iedereen een betaalbare woning heeft. Het CAW wenst zijn eigen dak- en thuislozenopvang af te bouwen om, als er voldoende betaalbare woningen zijn, sterk te kunnen inzetten op preventieve woonbegeleiding. Men wil ook, in plaats van collectieve woonopvang, overgaan op studiowonen.

Elke winter wordt er samen met lokale besturen en het Rode Kruis gezocht naar extra opvangplaatsen voor nachtopvang en winteropvang. Het zullen nu ook grotere plaatsen moeten zijn om de afstand te kunnen bewaren.

De Vlaamse overheid levert beschermingsmateriaal aan de CAW's.

De *voorzitter* dankt Anita Cautaeers voor haar aanwezigheid en toelichting.

Björn RZOSKA,
voorzitter

Lorin PARYS
Katrien SCHRYVERS
Immanuel DE REUSE
Ann DE MARTELAER,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

CAW	centrum algemeen welzijnswerk
CGG	centrum voor geestelijke gezondheidszorg
COVID-19	'CO' staat voor de virusgroep corona waartoe de ziekte behoort; 'VI' verwijst naar virus; 'D' staat voor 'disease'; en 19 duidt op het jaartal waarin het nieuwe virus uitbrak: 2019
CRA	coördinerend en raadgevend arts
GAS	gemeentelijke administratieve sanctie
GBO	geïntegreerd breed onthaal
GDPR	Data Protection Regulation (= algemene verordening gegevensbescherming, AVG)
JAC	jongerenadviescentrum
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
VIPA	Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden